

หน่วยที่ 8

ความเท่าเทียมกันทางเพศสภาพ

อาจารย์ ดร.ชีรา ทองกระจาย

ชื่อ
วุฒิ
ตำแหน่ง
หน่วยที่เขียน

อาจารย์ ดร.ชีรา ทองกระจาย
ปริญญาเอก (มานุษยวิทยา)
นักพัฒนาสังคมชำนาญการ
หน่วยที่ 8

แผนการสอนประจำหน่วย

ชุดวิชา การพัฒนามนุษย์ในบริบทโลก
หน่วยที่ 8 ความเท่าเทียมกันทางเพศสภาพ
ตอนที่

- 8.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ
- 8.2 การพัฒนาและการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศที่ครอบคลุม
- 8.3 ปัญหาและแนวโน้มการพัฒนาความเสมอภาคระหว่างเพศในบริบทโลกและในประเทศไทย

แนวคิด

1. แนวคิดเรื่องเพศ เพศภาวะ เพศวิถี และค่านิยมของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ ประกอบด้วย 3 มิติที่ต้องพิจารณาร่วมกัน ได้แก่ เพศทางร่างกายสรีระ เพศที่เป็นบทบาททางสังคม และเพศในทางกามารมณ์ เพศสัมพันธ์ และอารมณ์ความรู้สึก
2. แนวคิดเกี่ยวกับกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ และสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ
3. ปัญหาและแนวโน้มการพัฒนาความเสมอภาคระหว่างเพศ และความเท่าเทียมของมนุษย์ในบริบทโลก

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาหน่วยที่ 15 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายเรื่องเพศ เพศภาวะ เพศวิถี และความหลากหลายทางเพศได้
2. อธิบายเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศได้
3. อธิบายและวิเคราะห์ปัญหาและแนวโน้มการพัฒนาความเสมอภาคระหว่างเพศในบริบทโลกและในประเทศไทยได้

กิจกรรมระหว่างเรียน

1. ทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนหน่วยที่ 8
2. ศึกษาเอกสารการสอนตอนที่ 8.1 - 8.3
3. ปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายในเอกสารการสอน
4. ฟังรายการวิทยุกระจายเสียง (ถ้ามี)
5. ชมรายการวิทยุโทรทัศน์ (ถ้ามี)
6. เข้ารับบริการการสอนเสริม (ถ้ามี)

7. แบบประเมินผลตนเองหลังเรียนหน่วยที่ 8

สื่อการสอน

1. เอกสารการสอน
2. แบบฝึกปฏิบัติ
3. รายการสอนทางวิทยุกระจายเสียง (ถ้ามี)
4. รายการสอนทางวิทยุโทรทัศน์ (ถ้ามี)

การประเมินผล

1. ประเมินผลจากแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียนและหลังเรียน
2. ประเมินผลจากกิจกรรมและแนวตอบท้ายเรื่อง
3. ประเมินผลจากการสอบไล่ประจำภาคการศึกษา

เมื่ออ่านแผนการสอนแล้ว ขอให้ทำแบบประเมินผลตนเองก่อนเรียน
หน่วยที่ 8 ในแบบฝึกปฏิบัติ แล้วจึงศึกษาเอกสารการสอนต่อไป

ตอนที่ 8.1

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 8.1 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 8.1.1 แนวคิดเรื่อง เพศ เพศภาวะ เพศวิถี และค่านิยมของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ
- 8.1.2 พัฒนาการความหลากหลายทางเพศในบริบทโลก และในสังคมไทย

แนวคิด

1. แนวคิดเรื่องเพศ เพศภาวะ เพศวิถี กลุ่มความหลากหลายทางเพศ และความเสมอภาคระหว่างเพศ ประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ เพศทางร่างกายสรีระ เพศที่เป็นบทบาททางสังคม และเพศในทางกามารมณ์ เพศสัมพันธ์ และอารมณ์ความรู้สึก
2. พัฒนาการความหลากหลายทางเพศในอารยธรรมต่างๆ ไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้นในปัจจุบัน แต่ได้มีมานานแล้วตั้งแต่สมัยโบราณ

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 8.1 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายเรื่องความหลากหลายทางเพศและความเสมอภาคระหว่างเพศได้
2. อธิบายการเปลี่ยนแปลงของประเด็นความหลากหลายทางเพศในสังคมบริบทโลกและประเทศไทยได้

เรื่องที่ 8.1.1

แนวคิดเรื่อง เพศ เพศภาวะ เพศวิถี และค่านิยมของกลุ่ม

ความหลากหลายทางเพศ

ในปัจจุบันความเข้าใจในสังคมหรือการสื่อความหมายของภาษาที่เกี่ยวกับ “เพศ” ของบุคคลนั้น ไม่ได้ยึดโยงแค่เพศที่เป็นอวัยวะร่างกาย หรือเพศตามคำนำหน้าชื่อเท่านั้น ในความเข้าใจของสังคมในปัจจุบัน คำเรียกหรือคำศัพท์ที่ใช้เรียกบุคคลที่ไม่ได้แสดงออกเป็นหญิงหรือชายตรงตามเพศกำเนิดได้ปรากฏขึ้นมากมาย เช่น เกย์ กะเทย ทอม ดี ผู้หญิงข้ามเพศ ผู้ชายข้ามเพศ เป็นต้น การเกิดขึ้นหรือการรวมกลุ่มของบุคคลเหล่านี้ได้ท้าทายแนวคิดความเชื่อเรื่องเพศแบบเดิมที่ยึดเอาเพศกำเนิดเป็นที่ตั้ง ชุดความรู้ที่ถูกรื้อถอนจากแนวคิดสมัยใหม่ซึ่งได้รับอิทธิพลตั้งแต่จากแนวคิดสตรีนิยมรวมถึงแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนที่แพร่หลายและถูกหลอมรวมเข้าสู่แนวคิดกระแสหลักในการพัฒนามนุษย์และพัฒนาสังคมต่อมา

ดังนั้นเราจึงต้องทำความเข้าใจกับแนวคิดเรื่องเพศที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องที่ซับซ้อนในบริบทของสังคมไทยที่มีการใช้คำศัพท์คำว่า “เพศ” เพียงคำเดียว แต่กินความหมายได้หลายมิติ ซึ่งต่างจากการใช้คำศัพท์ในภาษาอังกฤษที่มีอยู่หลายคำที่เกี่ยวข้อง เช่น Sex ที่หมายถึงเพศทางร่างกาย Gender ซึ่งมักถูกแปลเป็นภาษาไทยว่า เพศสภาพ เพศภาวะ หรือเพศสภาวะ และ Sexuality หรือ Sexual Orientation ซึ่งจะหมายถึงเพศในความหมายเกี่ยวกับกามารมณ์ ความรู้สึกดึงดูด อารมณ์ปรารถนาทางเพศหรือความรักใคร่ชอบพอ มักถูกแปลเป็นภาษาไทยว่า เพศวิถี

แนวคิดเรื่องเพศจึงประกอบไปด้วย 3 มิติที่ต้องพิจารณาร่วมกัน ได้แก่ เพศทางร่างกายสรีระ (Sex) เพศที่เป็นบทบาททางสังคม (Gender) และเพศในทางกามารมณ์ เพศสัมพันธ์ และอารมณ์ความรู้สึก (Sexuality, Sexual Orientation)

1. **เพศสรีระ (Sex)** หรือมักใช้คำว่าเพศโดยกำเนิด หมายถึง อวัยวะเพศ ลักษณะเพศทางกายภาพที่มองเห็นจากภายนอก และเพศที่ถูกระบุทางพันธุกรรมหรือโครโมโซม เช่น คนที่เกิดมามีอวัยวะเพศชาย หรือโครโมโซม XY หรือคนที่เกิดมามีอวัยวะเพศหญิง หรือมีโครโมโซม XX เพศสรีระมักเป็นถูกใช้เป็นตัวกำหนดเพศที่ถูกรับรองในทางกฎหมายหรือถูกรับรองอย่างเป็นทางการโดยระบบของรัฐ เช่น ในประเทศไทย เด็กที่เกิดมามีอวัยวะเพศชาย จะได้รับการจดทะเบียนการเกิดเป็นเพศชาย และได้รับคำนำหน้าว่า เด็กชาย เด็กที่เกิดมามีอวัยวะเพศหญิงย่อมได้รับคำนำหน้าว่าเด็กหญิง ทั้งนี้เป็นไปตามกฎหมายหรือข้อบัญญัติที่รัฐกำหนด

อย่างไรก็ตาม โดยธรรมชาติแล้วนั้น ยังมีบุคคลที่เกิดมามีอวัยวะเพศ หรือมีลักษณะทางกายภาพ หรือพันธุกรรมที่ไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นเพศใดเพศหนึ่ง หรือที่เรียกว่า Intersex จากการบันทึกทางสถิติของ Intersex Society of North America เด็กที่เกิดมาแล้วมีลักษณะของ Intersex มีประมาณ 1 คน ต่อเด็กที่เกิด

1,000 – 2,000 คน¹ การเกิดขึ้นของบุคคลที่เป็น Intersex แสดงให้เห็นว่าแม้แต่เพศทางสรีระที่เกิดโดยธรรมชาติ นั้น ก็ไม่ได้มีแค่สองเพศเท่านั้น แต่ยังมีหลากหลายหลากหลายทางเพศสรีระอื่นๆ หลากหลายรูปแบบที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเช่นเดียวกัน ดังนั้นในหลายๆ ประเทศจึงมีการปกป้องสิทธิของเด็กที่เป็น Intersex โดยไม่ทำการผ่าตัดเปลี่ยนแปลงอวัยวะเพศของเด็ก แต่รอให้เด็กเติบโตพอที่จะรับรู้และเลือกเพศที่ตนเองต้องการจะเป็น ดังเช่น ในเยอรมันนี้มีการออกกฎหมายให้เด็กแรกเกิดที่ยังไม่สามารถระบุเพศได้รับการจดทะเบียนการเกิดในเพศ “X” จนกว่าเด็กจะเติบโตและสามารถตัดสินใจเลือกเพศของตนเองได้²

2. เพศภาวะหรือเพศสภาพ (Gender) หมายถึง บทบาทความเป็นเพศที่ถูกกำหนดและประกอบสร้างขึ้นจากขนบธรรมเนียม ประเพณี โครงสร้างอำนาจ และกลไกทางสังคมต่างๆ ซึ่งส่งผลต่อการนิยามตนเอง หรืออัตลักษณ์ทางเพศ (Gender Identity) และการแสดงบทบาททางเพศ หรือตัวตนทางเพศของบุคคลในสังคม เช่น การแสดงบทบาทความเป็นหญิง หรือความเป็นชาย หรือความเป็นเพศอื่นๆ ในสังคมของบุคคล เพศสภาพเป็นผลลัพธ์จากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่เชื่อมโยงกับทัศนคติ ความเชื่อ วัฒนธรรม ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งไม่มีสถานะตายตัว สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัย ตามความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม และไม่จำเป็นจะต้องสอดคล้องกับเพศสรีระหรือเพศกำเนิดก็ได้ อย่างไรก็ตาม ในสังคมที่มีการควบคุมบทบาททางเพศสภาพและบรรทัดฐานความเป็นหญิงความเป็นชาย (Gender Norm) สูง บุคคลอาจจะไม่สามารถแสดงออกความเป็นเพศของตนเองได้อย่างเต็มที่ และจำเป็นต้องแสดงออกบทบาททางเพศตามที่สังคมกำหนด เช่น เกิดเป็นผู้หญิงต้องเรียบร้อย ต้องใส่กระโปรง เป็นผู้ชายต้องเข้มแข็ง เป็นผู้นำ ไม่ร้องไห้ เป็นต้น การควบคุมบทบาททางเพศสภาพเหล่านี้ส่งผลทำให้คนกลุ่มหนึ่งที่แสดงออกผิดแผกไปจากบรรทัดฐานทางสังคมถูกตีตราทำให้เป็นกลุ่มชายขอบ (Marginalized Group)

บุคคลที่มีเพศสภาพแตกต่างจากเพศกำเนิดนั้นหมายถึงบุคคลที่เกิดมาเป็นเพศกำเนิดหนึ่งแต่นิยามตนเอง หรือแสดงออกแตกต่างออกไป ไม่สอดคล้องกับเพศกำเนิด ซึ่งในภาษาอังกฤษเรียกว่า Transgender หรือคนข้ามเพศ คนข้ามเพศกำหนดนิยามตนเองหรือมีสำนึกรู้ว่าตนเองมีเพศสภาพที่แตกต่างจากเพศสรีระ และบทบาททางเพศที่สังคมกำหนด โดยแบ่งออกเป็นบุคคลที่เกิดมามีอวัยวะเพศชายแต่นิยามตนเองและแสดงออกเป็นผู้หญิง (Male - to - female) ในภาษาไทยเรียกว่า ผู้หญิงข้ามเพศ และบุคคลที่เกิดมามีอวัยวะเพศหญิงแต่แสดงออกหรือนิยามตนเองว่าเป็นผู้ชาย (Female - to - male) ในภาษาไทยเรียกว่าผู้ชายข้ามเพศ (การกำหนดคำเรียกนั้นจะยึดเพศที่บุคคลนั้นต้องการจะเป็นเป็นหลัก) ในกลุ่มคนข้ามเพศยังมีความหลากหลายของอัตลักษณ์และการแสดงออกในหลายระดับ ซึ่งขึ้นอยู่กับความพอใจ ความต้องการ ความพร้อมในด้านต่างๆ ของแต่ละบุคคล บางคนอาจจะพอใจในการแต่งกายและแสดงออกข้ามเพศ แต่ไม่ต้องการใช้ฮอร์โมนเพื่อเปลี่ยนแปลงร่างกาย หรือไม่เข้ารับการผ่าตัดแปลงเพศก็ได้ (ทั้งนี้ อาจจะขึ้นอยู่กับข้อจำกัดทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคลด้วย) หรือบางคนอาจจะต้องการเปลี่ยนเพศสรีระด้วยการผ่าตัดแปลงเพศ และการใช้ฮอร์โมนเพื่อข้าม

¹ ข้อมูลจาก <http://www.isna.org/faq/frequency>

² สามารถอ่านข่าวเพิ่มเติมได้ตาม <https://www.thairath.co.th/content/364187>

ไปเป็นเพศที่ตนเองเป็นอย่างสมบูรณ์ ในปัจจุบันเทคโนโลยีทางการแพทย์พัฒนาไปมากและสามารถทำการผ่าตัดแปลงเพศจากหญิงเป็นชาย และชายเป็นหญิงได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในหลายประเทศมีการรับรองเพศที่เปลี่ยนแปลงใหม่ของคนข้ามเพศอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยการอนุญาตให้เปลี่ยนคำนำหน้า และรับรองสิทธิตามเพศที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะกล่าวในบทต่อไป

3. เพศวิถี (Sexuality) หมายถึง วิธีชีวิตทางเพศในทางกามารมณ์ และในด้านความรักความรู้สึก ซึ่งหมายรวมถึงรสนิยมทางเพศ ความรู้สึกดึงดูด ความปรารถนาทางเพศ ความรู้สึกรักใคร่ชอบพอ หรือพฤติกรรมในความสัมพันธ์ทางเพศของบุคคล ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ **การรักเพศตรงข้าม (Heterosexuality)** หมายถึงการที่บุคคลรักใคร่ชอบพอ ฟังพอใจ หรือมีความรู้สึกดึงดูดทางเพศต่อบุคคลที่มีอัตลักษณ์หรือการแสดงออกทางเพศที่ตรงข้ามกับตนเอง เช่น ความรักระหว่างชายกับหญิง **การรักเพศเดียวกัน (Homosexuality)** หมายถึงการที่บุคคลรักใคร่ชอบพอ ฟังพอใจ หรือมีความรู้สึกดึงดูดทางเพศต่อบุคคลที่มีอัตลักษณ์หรือการแสดงออกทางเพศแบบเดียวกับตนเอง **การรักสองเพศ (Bisexuality)** การที่บุคคลรักใคร่ชอบพอ ฟังพอใจ หรือมีความรู้สึกดึงดูดทางเพศต่อบุคคลที่มีอัตลักษณ์หรือการแสดงออกทางเพศที่ตรงข้ามกับตนเอง และบุคคลที่มีอัตลักษณ์หรือการแสดงออกทางเพศแบบเดียวกับตนเอง (ทั้งนี้ไม่ได้หมายถึงการรักหรือมีความสัมพันธ์กับคน 2 คนในเวลาเดียวกัน) นอกจากนี้ในสังคมปัจจุบันยังมีการนิยามบุคคลที่ระบุว่าตนเองไม่ได้รัก ไม่ได้ชอบเพศใดๆ หรือไม่ได้ชอบบุคคลแบบหนึ่งแบบใดเลย ในภาษาอังกฤษเรียกว่า **Asexual** และบุคคลระบุว่าตนเองรักและฟังพอใจบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเพศ ทั้งเพศสรีระ เพศสภาพ และเพศวิถี ในภาษาอังกฤษเรียกบุคคลกลุ่มนี้ว่า **Pansexual**

การทำความเข้าใจต่อความซับซ้อนของมิติต่างๆ ของ “เพศ” เป็นสิ่งสำคัญเพื่อทำความเข้าใจความหลากหลายทางเพศ และอัตลักษณ์ทางเพศของผู้คนในสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงและการนิยามตัวตนใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา ความเป็นเพศทั้ง 3 มิติแสดงให้เห็นว่า “เพศ” ไม่ได้มีเพียงสองรูปแบบ เพียงแค่ชายและหญิงอย่างที่เคยเข้าใจกัน แต่ “เพศ” เป็นสถานะหรือภาวะที่ไม่ตายตัว ลื่นไหล และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งในระดับปัจเจกหรือการแสดงออกหรือการนิยามตนเองของบุคคล และในระดับสังคม เพศของบุคคลไม่ได้ถูกกำหนดและควบคุมโดยเพศสรีระหรือโครโมโซม แต่เป็นสิ่งที่บุคคลพึงแสดงออกตามความต้องการ ความพึงพอใจ ตามสิทธิและเสรีภาพในชีวิต และความเป็นส่วนตัวของบุคคลนั้น

ในสังคมไทยปัจจุบัน บุคคลที่เป็นกลุ่มความหลากหลายทางเพศหรือที่สังคมไทยยังเรียกว่า “เพศที่สาม” นั้น ปรากฏตัวและแสดงตนในสังคมมากขึ้น และได้มีการนำศัพท์ภาษาอังกฤษบางคำมาใช้ในการนิยามตัวตนในภาษาไทยมากขึ้น เช่น gay, lesbian, bisexual, transgender และ intersex โดยมีการปรับความหลายให้เข้ากับบริบททางวัฒนธรรม ยกตัวอย่างเช่น

เกย์ ในประเทศไทย หมายถึง ผู้ชายที่รักผู้ชายเท่านั้น ผู้หญิงที่รักเพศเดียวกันจะไม่ถูกเรียกว่าเกย์แต่จะเรียกว่า **ทอม ดี** หรือ **เลส** (เลสเบี่ยน) แทน ขึ้นอยู่กับอัตลักษณ์หรือการแสดงออกทางเพศของบุคคลผู้นั้น

เลส หรือ เลสเบี่ยน หมายถึง ผู้หญิงที่มีลักษณะการแสดงออกทางเพศไม่ต่างจากผู้หญิงทั่วไป และชอบเพศหญิงเหมือนกัน เป็นคำที่มีการใช้บ้าง แต่ไม่ค่อยได้รับความนิยมจากหญิงรักหญิงในประเทศไทย

ทอม มาจาก tomboy ในภาษาอังกฤษ หมายถึงผู้หญิงที่มีลักษณะเหมือนผู้ชาย แต่งกายเหมือนผู้ชาย และชอบเพศหญิงด้วยกัน

ดี มาจาก lady ในภาษาอังกฤษ หมายถึงผู้หญิงที่มีลักษณะหรือการแสดงออกที่เป็นหญิงและชอบผู้หญิงด้วยกัน

ชายรักชาย หมายถึง ผู้ชายที่รักผู้ชายด้วยกัน ถือเป็นคำที่เป็นที่นิยมและสุภาพสำหรับชายที่เป็นเกย์
หญิงรักหญิง หมายถึง ผู้หญิงที่รักผู้หญิงด้วยกัน เป็นคำที่นิยม และสุภาพแทนคำว่า เลสเบี้ยน ทอม และดี

ไบ มาจาก bisexual เป็นคำที่ใช้เรียกคนรักสองเพศอย่างไม่เป็นทางการ และใช้ในบริบทเดียวกันกับในภาษาอังกฤษ ในปัจจุบันในประเทศไทยมีคนไทยจำนวนน้อยมากที่เปิดเผยตนเองว่าเป็นคนรักสองเพศ

คนข้ามเพศ หรือ ทีจี (Transgender) หมายถึงคนที่ข้ามเพศจากชายเป็นหญิง หรือหญิงเป็นชาย
หญิงข้ามเพศ มาจากคำว่า transwoman ในภาษาอังกฤษ ใช้เรียกคนข้ามเพศจากหญิงเป็นชายที่กำลังอยู่ในขั้นตอนการแปลงเพศ หรือได้แปลงเพศเป็นหญิงแล้ว

ชายข้ามเพศ มาจากคำว่า transman ในภาษาอังกฤษ ใช้เรียกคนข้ามเพศจากหญิงเป็นชายที่กำลังอยู่ในขั้นตอนการแปลงเพศ หรือได้แปลงเพศเป็นชายแล้ว

กะเทย หมายถึง คนที่เกิดมาเป็นชายโดยกำเนิด แต่มีลักษณะภายนอก การแสดงออก และพฤติกรรมที่เหมือนผู้หญิง คำนี้มีที่มาจากประวัติศาสตร์และทางการแพทย์ แต่เดิมใช้เรียกผู้มีจิตใจเป็นเพศตรงข้ามทั้งจากชายเป็นหญิงและจากหญิงเป็นชาย แต่ในปัจจุบันใช้เรียกเฉพาะคนข้ามเพศจากชายเป็นหญิงเท่านั้น คนข้ามเพศจากชายเป็นหญิงบางคนโดยเฉพาะคนที่ต้องการแปลงเพศไม่นิยมคำนี้เท่าใดนัก แต่บางคนก็ยอมรับความหมายของคำว่า “กะเทย” ที่สื่อถึงอัตลักษณ์ทางเพศที่ไม่ใช่ชาย ไม่ใช่หญิง และอยู่ตรงกลางระหว่างความเป็นชายและความเป็นหญิง

สาวประเภทสอง หมายถึง ผู้หญิงประเภทที่สอง มักใช้เรียกกะเทยและคนข้ามเพศจากชายเป็นหญิงที่มีลักษณะการแสดงออกคล้ายกับเพศหญิง แต่เป็นคำเรียกที่แบ่งแยกชนชั้นระหว่างผู้หญิงที่เป็นหญิงตามเพศกำเนิดและผู้หญิงข้ามเพศจากการแปลงเพศ

ตุ๊ด มาจากภาพยนตร์เรื่อง Tootsie นำแสดงโดยดัสติน ฮอฟแมน เป็นคำเรียกที่ใช้เหมือนกับคำว่า fag หรือ faggot ในภาษาอังกฤษ มีความหมายในลักษณะดูถูกเหยียดหยาม หรือเป็นคำด่าทอต่อชายที่เป็นเกย์ เป็นกะเทย และคนข้ามเพศจากชายเป็นหญิง แต่อาจได้รับการยอมรับจากคนรุ่นใหม่และมีการใช้อย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตามควรหลีกเลี่ยงการใช้คำนี้

เพศที่สาม หมายถึง คนที่อยู่ในกลุ่มความหลากหลายทางเพศ เป็นคำที่ใช้เรียกรวมทุกกลุ่มที่คนรักต่างเพศ หรือไม่ใช่ชายหญิงทั่วไป คำนี้ไม่เป็นที่นิยมนักในกลุ่มความหลากหลายทางเพศ เนื่องจากมีความหมายสื่อถึงชนชั้นทางเพศ (ใครเป็นเพศที่หนึ่ง ใครเป็นเพศที่สอง) จึงเป็นคำที่ไม่ควรใช้

นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีคำนิยามใหม่ๆ ที่ใช้ทับศัพท์ภาษาอังกฤษ เช่น เควียร์ (Queer) ซึ่งหมายถึงกลุ่มที่ไม่ต้องการจำกัดตัวตนหรือวิถีชีวิตของตนเองอยู่ในกรอบความคิดหรือในบรรทัดฐานของสังคมอย่างใดอย่างหนึ่ง และต้องการรื้อถอนกรอบความคิดที่แบ่งแยกเพศเป็นกลุ่มต่างๆ โดยเน้นว่าเพศเป็นสภาวะที่เลื่อนไหลไปมา เปลี่ยนแปลงได้ และไร้กรอบ ไร้ขีดจำกัด เควียร์ยังเป็นแนวคิดทางการเมืองที่ต่อสู้เพื่อความเสมอภาคระหว่างเพศ ที่มองว่าคนทุกเพศควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการอคติหรือแบ่งแยกระหว่างเพศ เพศหรือความแตกต่างทางเพศไม่อาจนำมาเป็นข้ออ้างในการเลือกปฏิบัติ การแบ่งแยก การกีดกัน หรือการจำกัดสิทธิ และโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร และสวัสดิการของรัฐ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มคนที่นิยามตนเองว่าเป็น Non-binary gender คือ กลุ่มคนที่มีสำนึกหรือมีอัตลักษณ์ทางเพศที่ไม่ใช่ชายและหญิงตามบรรทัดฐานของสังคม อาจจะมีหลากหลายเพศสภาพแล้วแต่การนิยามตนเอง และการแสดงออก

ค้นพบเพศที่แท้จริงของคุณใน 3 วินาที..

ฉันคิดว่าตนเองเป็นเพศใด?

← หญิง Gender queer/others → ชาย

วิถีทางเพศ
คุณตั้งคืดเพศใด?

← หญิง Both/all → ชาย

..... None

เพศโดยกำเนิด
เกิดเป็น หญิง หรือ ชาย หรือมี 2 เพศ?

← หญิง Intersex → ชาย

การแสดงออกทางเพศ
คุณแสดงออกเป็นเพศใด?

← หญิง Androgynous/others → ชาย

การแสดงออกของฉันเป็นเพศใด?

ฉันตั้งคืดเพศใด?

เพศโดยกำเนิด

ค้นพบเพศที่แท้จริงของคุณใน 3 วินาที

ฉันคิดว่าตนเองเป็นเพศใด?

อัตลักษณ์ทางเพศ

ฉันคิดว่าตนเองเป็นเพศ?

หญิง **Gender queer/others** ชาย

วิถีทางเพศ คุณดึงดูดเพศใด? หญิง **Both/all None** ชาย

เพศโดยกำเนิด เกิดเป็น ญ หรือ ช หรือมี 2 เพศ?

หญิง **Intersex** ชาย

การแสดงออกทางเพศ คุณแสดงออกเป็นเพศใด? หญิง **Androgynous/others** ชาย

การแสดงออกของฉันเป็นเพศใด?

ฉันดึงดูดเพศใด? เพศโดยกำเนิด

ภาพที่ 8.1 Gender Bear

เราสามารถทำความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางเพศให้ง่ายขึ้นโดยดูจากรูป Gender Bear ซึ่งแบ่งเพศของบุคคลออกเป็น 4 ด้านได้แก่ เพศกำเนิด (อยู่ที่อวัยวะเพศและโครโมโซม) อัตลักษณ์ทางเพศ (อยู่ที่สมอง - ฉันคิดว่าตนเองเป็นเพศใด) เพศวิถีหรือวิถีทางเพศ (อยู่ที่หัวใจ - ฉันรู้สึกดึงดูดต่อเพศใด) และการแสดงออกทางเพศ (อยู่ที่ร่างกาย - บทบาทที่ฉันแสดงออกเป็นเพศใด) ซึ่งเพศทั้ง 4 ด้านไม่จำเป็นต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น เกิดมามีอวัยวะเพศหญิง แต่อาจจะนิยามตนเองเป็นผู้ชาย และแสดงออกผ่านทางท่าทาง กริยา และการแต่งกายแบบผู้ชาย (เป็นผู้ชายข้ามเพศ) และมีความรักใคร่ชอบพอกับคนที่เป็นผู้ชายเหมือนกัน (และเป็นชายรักชาย) หรือเกิดมาเป็น Intersex และนิยามตัวเองเป็นผู้หญิง แสดงออกแบบ Androgynous หรือกึ่งหญิงกึ่งชาย (ไม่แสดงออกชัดเจนในความเป็นหญิงหรือเป็นชาย เช่น แต่งตัวแบบ Unisex) มีรสนิยมชอบทั้งหญิงและชาย เป็นต้น ถ้าเราเข้าใจความหลากหลายที่เกิดขึ้นได้ของทั้ง 4 มิติ เราก็จะเข้าใจว่าความหลากหลายทางเพศมีมากมายไม่สิ้นสุด

กิจกรรม 8.1.1

จงอธิบายมิติต่างๆ ของคำว่า “เพศ” และแนวคิดเรื่องเพศในปัจจุบัน

แนวตอบกิจกรรม 8.1.1

เพศกำเนิด (อยู่ที่อวัยวะเพศและโครโมโซม) อุดลักษณะทางเพศ (อยู่ที่สมอง - ฉันคิดว่าตนเองเป็นเพศใด) เพศวิถีหรือวิถีทางเพศ (อยู่ที่หัวใจ - ฉันรู้สึกดึงดูดต่อเพศใด) และการแสดงออกทางเพศ (อยู่ที่ร่างกาย - บทบาทที่ฉันแสดงออกเป็นเพศใด) ซึ่งทั้ง 4 มิติไม่จำเป็นต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

เรื่องที่ 8.1.2

พัฒนาการความหลากหลายทางเพศในบริบทโลกและในสังคมไทย

ในความเป็นจริงความหลากหลายทางเพศไม่ใช่เรื่องใหม่ หรือเพิ่งเกิดขึ้นในสังคมสมัยใหม่ แต่มีมานานแล้วในอารยธรรมต่างๆ ของมนุษย์ เช่น ในประเทศญี่ปุ่น ศาสนาชินโตซึ่งเป็นศาสนาดั้งเดิมของญี่ปุ่นที่อนุญาตให้พระมีความสัมพันธ์ทางเพศกับลูกศิษย์สามเณรเพื่อแลกกับการเรียนวิชาความรู้ทางศาสนา ความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างครูกับลูกศิษย์เป็นความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันเพื่อให้เข้าถึงธรรมะ ความสมบูรณ์ทางอารมณ์และความสุขทางจิตวิญญาณ ข้อปฏิบัตินี้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองในเชิงบวกต่อความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างเพศเดียวกันในศาสนาที่ไม่ได้มองว่าความสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกันเป็นสิ่งเลวร้าย หรือเป็นอุปสรรคในการบรรลุธรรม ในทางตรงกันข้ามกลับเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการเข้าถึงข้อประพฤติปฏิบัติต่างๆ การรู้จักควบคุมตนเอง และเสริมสร้างจริยธรรมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวระหว่างเพศชาย³

ในสมัยกรีก-โรมัน ความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างผู้ชายถือเป็นเรื่องปกติ โดยเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ชายด้วยกัน และระบบชนชั้นในสังคมโรมันอีกด้วย ผู้ชายชาวโรมันสามารถมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชายที่มีฐานะต่ำกว่า เช่น เด็กชาย ทาส โสเภณีชาย หรือนักแสดง และแสดงบทบาทเป็นฝ่ายรุก (Active Partner) ในความสัมพันธ์ โดยถือว่าไม่ได้ทำให้สูญเสียชื่อเสียงความเป็นชายไป แนวปฏิบัติเหล่านี้สูญหายไปเมื่อศาสนาคริสต์เข้ามามีอิทธิพลในอาณาจักรโรมัน และแผ่ขยายไปทั่วยุโรป ศาสนาคริสต์ยึดถือความเชื่อที่ว่ากรรมร่วมเพศทางทวารหนัก และการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างคนเพศเดียวกันเป็นความผิดบาป ผิดศีลธรรม และผิดกฎหมาย จำต้องได้รับโทษที่รุนแรง องค์ความรู้ทางการแพทย์แบบตะวันตกก็มีส่วนร่วมทำให้เกิดการตีตราเลือกปฏิบัติและความไม่เท่าเทียมทางสังคมแก่กลุ่มความหลากหลายทางเพศ เนื่องจากแนวคิดทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์แบบสมัยใหม่ได้รับอิทธิพลแนวคิดจากทฤษฎีวิวัฒนาการของชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) นักชีววิทยาชาวอังกฤษ ที่มองเพศเป็นเพียงกลไกหนึ่งในการอยู่รอดและดำรงเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ เพศจึงมีเพียงชายกับหญิง และชายกับหญิงต้องคู่กันเท่านั้น ชายและหญิงจึงเป็น “เพศที่ปกติ” ส่วนการแสดงออกทางเพศแบบอื่นถือเป็นความไม่ปกติ และเป็นโรคทางจิต ความเชื่อทางศาสนาและทางการแพทย์ทำให้เกิดความเชื่อที่ผิดและส่งผลให้เกิดการควบคุมทางสังคมที่เข้มงวดและรุนแรง เช่น การจับกุม การลงโทษจำคุก รวมถึงการประหารชีวิต ในช่วงยุคกลางจนถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 แนวคิดการเอาผิดและลงโทษคนรักเพศเดียวกันนี้แผ่ขยายไปทั่วยุโรป รวมถึงในส่วนอื่นๆ ของโลกจากอิทธิพลของประเทศเจ้าอาณานิคม การปราบปรามเอาผิดกับผู้ที่รักเพศเดียวกัน หรือร่วมประเวณีทางทวารหนักเกิดขึ้นมากมายในยุโรปและมีโทษถึงประหารชีวิต ในระหว่าง

³ นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2559). เพศและความเป็นชายในพุทธศาสนากับการควบคุมภิกษุ สามเณร และบัณฑะกะ. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 12, ฉบับที่ 1, หน้า 3.

สงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพนาซีได้กวาดล้างและจับกุมบุคคลที่เป็นคนรักเพศเดียวกันไว้ในค่ายกักกัน ผู้ถูกจับกุมถูกทรมาน ถูกบังคับใช้แรงงาน ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการทดลองในมนุษย์ และมีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การรักเพศเดียวกันเริ่มถูกตีความใหม่และกลายเป็นประเด็นเรื่องสิทธิเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน เมื่อนานาอารยะประเทศเริ่มมีการตื่นตัวเรื่องสิทธิ เสรีภาพ อิสรภาพ และความเป็นประชาธิปไตย ในสหรัฐอเมริกาเกิดเหตุการณ์จลาจลที่เรียกว่า Stonewall Riots โดยกลุ่มนักเคลื่อนไหวสิทธิความหลากหลายทางเพศกับตำรวจ ณ กรุงนิวยอร์ก ในวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ.1969 ซึ่งการเคลื่อนไหวดังกล่าวได้กลายเป็นเหตุการณ์สัญลักษณ์ของการต่อสู้เพื่อความเสมอภาคระหว่างเพศของกลุ่มความหลากหลายทางเพศที่แผ่กระจายไปทั่วสหรัฐอเมริกา และถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเคลื่อนไหวทางสังคมในการเรียกร้องสิทธิ และความเท่าเทียมของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ และ ใน ค.ศ. 1973 สมาคมจิตเวชศาสตร์สหรัฐอเมริกา (American Psychiatric Association) ได้ถอดการรักเพศเดียวกันออกจากคู่มือการวินิจฉัยและสถิติสำหรับความผิดปกติทางจิต เพื่อรับรองว่าการรักเพศเดียวกันไม่ใช่อาการป่วยทางจิต ต่อมาใน ค.ศ. 1990 องค์การอนามัยโลกได้ถอดการรักเพศเดียวกันออกจากบัญชีจำแนกทางสถิติระหว่างประเทศของโรคและปัญหาสุขภาพที่เกี่ยวข้อง ฉบับที่ 10 (International Classification of Diseases' 10th Revision: ICD-10) เช่นเดียวกัน

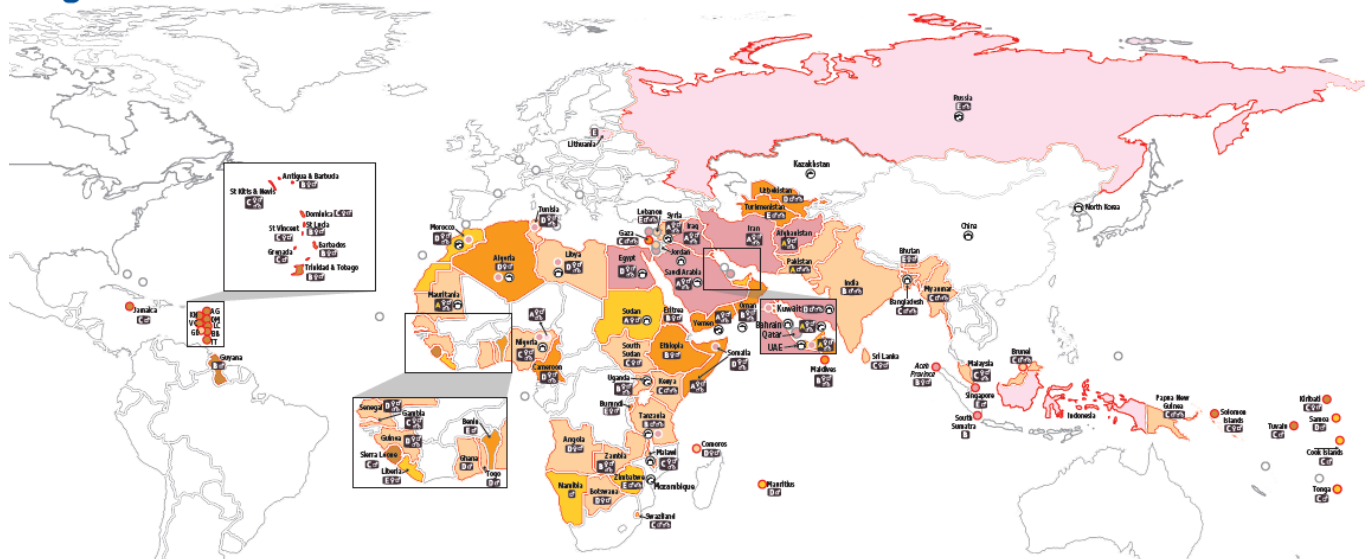
การเปลี่ยนแปลงมุมมองเรื่อง**การรักเพศเดียวกัน**นี้แสดงให้เห็นถึงบรรทัดฐานทางเพศสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามยุคสมัย ตามความเชื่อทางวัฒนธรรม และทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม ในปัจจุบันการรักเพศเดียวกันไม่ถือว่าเป็นความผิดหรือความผิดปกติในหลายๆ ประเทศที่พัฒนาแล้ว อย่างไรก็ตามยังมีบางประเทศที่ยังถือว่าการรักเพศเดียวกันเป็นอาชญากรรม เช่น ในประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม และประเทศแถบแอฟริกา (ดูได้จากแผนที่)

SEXUAL ORIENTATION LAWS IN THE WORLD - CRIMINALISATION

ILGA, THE INTERNATIONAL LESBIAN, GAY, BISEXUAL, TRANS AND INTERSEX ASSOCIATION

MAY 2017
ILGA.ORG

ACTUAL OFFENCE THAT GENERATES MAXIMUM SENTENCES

Promotion ("propaganda") laws 3 States	Against nature 30 States
Sexual act 15 States	Buggery 13 States
Sodomy 11 States	Morality law: LGB expression 19 States (and some provinces)

CATEGORIES OF MAXIMUM SENTENCES

- A** Death 8 States (implemented)
- A** Death 5 States (not implemented)
- B** 15 years to Life (12 States)
- C** 8 to 14 years (23 States)
- D** 3 to 7 years (20 States)
- E** 1 month – 2 years (or a fine) (10 States)

Relationship between females is illegal
45 States (including Egypt)

Relationship between males is illegal
72 States (including Egypt)

Arrests (documented) in the past 3 years (45 States)

Barriers to NGO formation, establishment or registration (25 States)

Note: the country entries on these criminalising States in State Sponsored Homophobia outline the full range of penal provisions and sanctions under which same-sex sexual relations are targeted. In this map we chart only the category in which maximum sentences fall.

The data represented in these maps are based on State-Sponsored Homophobia: a World Survey of Sexual Orientation Laws: Criminalisation, Prohibition and Recognition, an ILGA report by Amparo Carril and Lucas Ramon Mendon. The report and these maps are available in the six official UN languages English, Chinese, Arabic, French, Russian and Spanish on ilga.org. This edition of the world map (May 2017) was coordinated by Amparo Carril and Lucas Ramon Mendon (ILGA), and designed by Eduardo Enoki (eduardo.enoki@gmail.com).

ภาพที่ 8.2 แผนที่แสดงประเทศที่ยังเอาผิดทางกฎหมายกับคนรักเพศเดียวกัน

นอกจากการรักเพศเดียวกันหรือความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างเพศเดียวกันที่มีอยู่ในหลากหลายวัฒนธรรมแล้วนั้น การข้ามเพศก็สามารถพบได้ในหลากหลายอารยธรรมเช่นเดียวกัน

ในวัฒนธรรมของชาวอินเดียนแดงในทวีปอเมริกาตอนเหนือมีความเชื่อว่าเพศมีมากกว่าสองเพศ กล่าวคือนอกจากชายและหญิงแล้วยังมีคนที่ย้ำจากชายเป็นหญิง และหญิงเป็นชาย โดยในบางชนเผ่า คนข้ามเพศจะเลียนแบบการแต่งกายของอีกเพศหนึ่ง ในขณะที่บางเผ่าคนข้ามเพศจะข้ามเพศไปทั้งทางการแต่งกายและทางบทบาททางสังคมและพฤติกรรม รวมถึงมีการให้คุณค่าที่แตกต่างออกไป เช่น คนข้ามเพศถือว่ามีอำนาจเหนือธรรมชาติบางอย่าง หรือมีพลังพิเศษมากกว่าคนทั่วไป

ในกลุ่มชาวอินเดียนแดงเผ่านาวาโฮ (Navajo) แบ่งเพศออกเป็น ชาย หญิง และ Nadleeh ที่มีร่างกายเป็นหญิงแต่แสดงออกเป็นชาย และ Nadleeh ที่มีร่างกายเป็นชายแต่แสดงออกเป็นหญิง ผู้หญิงสามารถมีความสัมพันธ์ทางเพศกับ Nadleeh ที่มีร่างกายเป็นหญิงแต่แสดงออกเป็นชายได้ หรือผู้ชายสามารถมีความสัมพันธ์กับ Nadleeh ที่มีร่างกายเป็นชายแต่แสดงออกเป็นหญิงได้โดยไม่ผิดธรรมเนียม Nadleeh ที่มีร่างกายเป็นหญิงแต่แสดงออกเป็นชายมักแสดงบทบาทที่เป็นชาย เช่น เป็นผู้นำ เป็นคนสร้างบ้าน และมีบทบาท

ในการนำในพิธีการตามความเชื่อต่างๆ ส่วน Nadleeh ที่มีร่างกายเป็นชายแต่แสดงออกเป็นหญิงมักจะทำกิจกรรมที่เป็นของผู้หญิง เช่น การทอผ้า การทำอาหาร การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

ในกลุ่มชาวอินเดียนแดงเผ่าโมฮาเว (Mohave/Mojave) คนข้ามเพศจากชายเป็นหญิงเรียกว่า Alyha การได้เป็น Alyha มักเกิดขึ้นจากการที่แม่ที่ตั้งครรภ์ฝันว่าอาจจะได้ลูกชายที่เป็น Alyha และเมื่อเด็กเกิดมาและเริ่มโตอาจจะแสดงอาการที่ไม่สนใจกิจกรรมของเด็กชาย เช่น การเรียนรู้การล่าสัตว์ ซี่ม้า การทำลูกศรและคันธนู แต่กลับสนใจในกิจกรรมของผู้หญิง เช่น การเล่นตุ๊กตา การทำงานบ้าน การเล่นเครื่องแต่งกายของผู้หญิง เป็นต้น เมื่อพ่อแม่แน่ใจว่าเด็กต้องการเป็น Alyha ก็จะทำการจัดเตรียมพิธี โดยเด็กที่เป็น Alyha จะถูกแต่งกายให้เป็นหญิง และเต็นท์ตามผู้นำที่เป็นหญิง 2 คน โดยมีชาวบ้านและญาติพี่น้องร่วมร้องเพลงประกอบพิธี จากนั้นเด็กจะถูกนำไปที่แม่น้ำเพื่อชำระร่างกายและมอบชุดกระโปรงให้ เมื่อเสร็จพิธีเด็กก็จะกลายเป็น Alyha โดยสมบูรณ์ แต่ยังคงใช้ชื่อเดิมที่เป็นชื่อเพศชายของตัวเอง ชาว Mohave เชื่อว่า Alyha เป็นภรรยาที่ดีกว่าผู้หญิงคนอื่น ๆ ดังนั้นพวกเขาจึงไม่ประสบปัญหาในการมีสามี ในสังคมของชาว Mohave คนที่เป็น Alyha จะได้รับการยอมรับในฐานะ Alyha และไม่ถูกล้อเลียน เนื่องจากความเชื่อที่ว่า การเป็น Alyha ได้ถูกกำหนดไว้แล้วตั้งแต่ก่อนกำเนิด (จากความฝันของแม่) Alyha ยังมีสถานะเป็นเหมือนหมอรักษาโรคที่ทรงพลัง โดยเฉพาะการรักษาโรคจากเพศสัมพันธ์ ถึงแม้ว่า Alyha จะรับบทบาทหลาย ๆ อย่างเหมือนผู้หญิง แต่ก็มีสถานะทางสังคมต่างจากผู้หญิง เช่น การไม่ใช้ชื่อผู้หญิง การได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากผู้หญิง และความเชื่อในพลังเหนือธรรมชาติที่แตกต่างจากคนอื่น⁴

ในประเทศอินเดีย มีวัฒนธรรมการข้ามเพศที่เรียกคนข้ามเพศจากชายเป็นหญิงว่า Hijra (หิจรา) ตามธรรมเนียมปฏิบัติ Hijra หมายถึงคนที่เกิดเป็นชายแต่แต่งกายและมีพฤติกรรมไปเป็นผู้หญิง หรือคนที่ไม่ใช่ทั้งชายและหญิงซึ่งหมายถึงคนที่เป็น Intersex ด้วย ส่วนใหญ่แล้ว Hijra จะต้องผ่านการพิธีการและขั้นตอนการถอนอวัยวะเพศชายเสียก่อน Hijra บูชาพระแม่พหุชรา (Bahuchara) เทพในศาสนาฮินดูซึ่งเกี่ยวพันกับอัตลักษณ์การข้ามเพศ ตามประเพณีแล้ว Hijra มีหน้าที่ในการสวดมนต์และร้องรำทำเพลงในการเฉลิมฉลองการเกิดของเด็กและการแต่งงาน โดยเชื่อว่า Hijra จะนำความอุดมสมบูรณ์และความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ครอบครัว โดยครอบครัวจะมอบเงิน และเสื้อผ้าให้ Hijra เป็นการตอบแทน การเต็นท์ในงานมงคลถือเป็นงานที่มีเกียรติและได้รับการยอมรับในสังคมของ Hijra แต่อีกบทบาทหนึ่งคือการขอเงินของ Hijra ในสถานที่ต่างๆ เช่น ตามร้านค้าธุรกิจ วึ่งอาจจะกลายเป็นการขู่กรรโชกทรัพย์ Hijra ส่วนใหญ่ไม่มีครอบครัวและไม่ได้รับการศึกษา จึงอาศัยอยู่ด้วยกันเป็นชุมชน มีระบบแบ่งชนชั้นวรรณะกันภายในชุมชน โดยมีผู้นำหนึ่งคนเรียกว่า Naik การที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกในชุมชนได้ต้องผ่านกูรู (Guru) ที่จะยอมรับและเป็นเหมือนพี่เลี้ยงที่จะแนะนำและทำให้เข้าเป็นสมาชิก Hijra ได้ ในปัจจุบัน Hijra ได้รับการยอมรับทางสังคมและทางกฎหมายมากขึ้น โดยกฎหมายอินเดียกำหนดให้ Hijra สามารถเปลี่ยนสถานะทางกฎหมายและในเอกสารราชการให้เป็นเพศที่สามได้

⁴ Serena Nanda. (2000). *Gender Diversity: Crossclutural Variations*. Waveland Press. Illinois.

ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการแบ่งแยกเพศเพียงแค่สองเพศไม่ใช่ความจริงแท้แน่นอน และไม่ได้เป็นแนวคิดที่เป็นสากล ยังมีอีกหลากหลายวัฒนธรรมในอารยธรรมมนุษย์ที่มองเพศในลักษณะที่มีความหลากหลายเป็นสถานะที่เปลี่ยนแปลงได้ และไม่ได้ยึดติดกับอวัยวะเพศ

สำหรับประเทศไทย ความหลากหลายทางเพศน่าจะอยู่คู่กับสังคมไทยมานานแล้ว จากหลักฐานกฎหมายตราสามดวง ซึ่งเป็นระบบกฎหมายที่สันนิษฐานว่าใช้สืบต่อกันมาตั้งแต่ต้นกรุงศรีอยุธยา หรือก่อนก่อตั้งกรุงศรีอยุธยา จนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ปรากฏการกล่าวถึง “กะเทย” ในพระอัยการลักษณะฎีกา ในส่วนที่กล่าวถึงบุคคล 33 จำพวกที่จะเอามาเป็นพยานมิได้ ได้แก่ คนที่ไม่อยู่ในศีล คนที่ไม่มีเรือน คนจรจัด คนที่กัณฑ์ยืมสินหรือเป็นลูกหนี้ของกลุ่มความฝ้ายใดฝ้ายหนึ่ง คนขอทาน คนที่เป็นทาสของของกลุ่มความฝ้ายใดฝ้ายหนึ่ง คนหูหนวก คนตาบอด คนที่เป็นญาติของกลุ่มความฝ้ายใดฝ้ายหนึ่ง คนที่เป็นมิตรสหายหรือเพื่อนสนิทของกลุ่มความฝ้ายใดฝ้ายหนึ่ง หญิงโสเภณี หญิงแพศยา หญิงมีครรภ์ คนที่ทะเลาะวิวาทกับกลุ่มความฝ้ายใดฝ้ายหนึ่ง กะเทย บัณเฑาะก์ คนมึนมาก คนที่ผูกเวรกับกลุ่มความฝ้ายใดฝ้ายหนึ่ง พ่อมดแม่มด คนที่เป็นโรคร้ายแรง คนวิกลจริต เด็กอายุไม่ถึง 7 ปี คนแก่อายุเกิน 70 ปี คนที่เป็นหมอเถื่อนไม่ได้เรียนตำราแพทย์ ช่างเกือก คนที่พูดส่อเสียด ชาวประมง คนที่เดินกินรำกินเลี้ยงชีพ นักเลงพนัน คนเล่นดนตรีขอทาน โจร คนที่มีโทโสมาก และเพศผสมชาติ จากตัวอย่างนี้ จะเห็นได้ว่าบุคคลประเภทต่างๆ ที่ไม่สามารถมาเป็นพยานได้นั้น ถือเป็นผู้อยู่นอกกรอบศีลธรรมที่สังคมกำหนด หรือเป็นบุคคล “ชายขอบ” ที่สังคมไม่ยอมรับให้เท่าเทียมเท่ากับผู้อื่น อย่างไรก็ตามกฎหมายตราสามดวงยังกำหนดข้อยกเว้นว่า ถ้าหากกลุ่มความยินยอมก็สามารถนำบุคคลเหล่านี้มาเป็นพยานได้ จะเห็นได้ว่าการกำหนดประเภทบุคคลที่เป็นกะเทย และบุคคลที่เป็นบัณเฑาะก์นั้น แสดงให้เห็นการยอมรับการมีตัวตนอยู่ในสังคมของบุคคลเหล่านี้ในสังคมในอดีต และความแตกต่างระหว่างบุคคลสองประเภท

เทอดศักดิ์ รัมจำปา⁵ กล่าวว่า “กะเทย” และ “บัณเฑาะก์” ในกฎหมายตราสามดวง มีการบัญญัติคำแยกออกจากกัน แสดงว่าคน 2 ประเภทนี้มีความแตกต่างกัน บัณเฑาะก์ น่าจะหมายถึงคนที่ไม่ปรากฏเพศหญิงหรือเพศชาย หรือคนที่มีอวัยวะเพศที่ไม่สามารถระบุบอกเพศได้แน่ชัด (Intersex, hermaphrodite) ส่วนคำว่า กะเทย ในกฎหมายตราสามดวงน่าจะหมายถึง บุคคลที่มีกิริยาท่าทางตรงข้ามกับเพศของตน และเป็นคำภาษาถิ่นดั้งเดิมที่ใช้เรียกคนกลุ่มนี้กันอยู่แล้ว และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป จึงสามารถอนุมานได้ว่า กะเทยและบัณเฑาะก์เป็นกลุ่มบุคคลที่มีตัวตน เป็นส่วนหนึ่งในสังคมไทยตั้งแต่อดีต และระบบกฎหมายในสมัยนั้นก็ยอมรับการมีอยู่และกำหนดสิทธิบางประการ ในที่นี้คือสิทธิในการเป็นพยาน

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เหล่านี้ เราอาจจะสรุปได้ว่า แต่เดิมคำว่า กะเทย เป็นคำไทยเพียงคำเดียวที่ใช้เรียกบุคคลที่ไม่ใช่ชาย ไม่ใช่หญิง และน่าจะใช้สำหรับเรียกกลุ่มความหลากหลายทางเพศ นอกจากนี้ยังมีคำว่า เล่นเพื่อน และ เล่นสวาท ซึ่งปรากฏในวรรณกรรมในสมัยอยุธยาและช่วงต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นคำที่

⁵ เทอดศักดิ์ รัมจำปา. (2545). *วาทกรรมเกี่ยวกับ “เกย์” ในสังคมไทย พ.ศ. 2508-2542* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์). มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บ่งบอกถึงพฤติกรรมกรรมการรักเพศเดียวกันและเพศวิถีแบบรักเพศเดียวกัน คำศัพท์เหล่านี้แสดงให้เห็นว่าความหลากหลายทางเพศเป็นสิ่งที่สังคมไทยในอดีตรับรู้มานานแล้ว และน่าจะมีการยอมรับ อะลุ่มอล่วย และความอดทนต่อกลุ่มความหลากหลายทางเพศได้ในระดับหนึ่ง อันจะเห็นได้จากการที่กฎหมายในอดีตไม่ได้กำหนดว่าการเป็นกะเทย หรือการเล่นเพื่อนเล่นสวาทเป็นความผิดร้ายแรง หรือเป็นอาชญากรรมที่มีโทษถึงประหารชีวิต อย่างเช่นในสังคมวัฒนธรรมตะวันตกในช่วงยุคสมัยเดียวกัน⁶ อย่างไรก็ตาม สังคมไทยในอดีตได้สร้างคำอธิบายของการมีอยู่ของความหลากหลายทางเพศ โดยอ้างอิงหลักกฎหมายแห่งกรรมตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนาว่าเป็นเพราะกรรมในชาติปางก่อน จึงทำให้บุคคลเกิดมาเป็นกะเทย ดังเช่นปรากฏในพระราชกำหนดใหม่ในกฎหมายตราสามดวงยังมีการกล่าวถึงการเป็นกะเทย ว่าเป็นผลมาจากกรรมที่ล่วงประเวณีภรรยาผู้อื่น “ชายใดสมเสพกามเมสุมิจฉา ล่วงประเวณีภริยาผู้อื่นนั้นย่อมเกิดกามกำหนดพร้อมเต็มบริบูรณ์ ซึ่งสำเร็จเป็นคุณกรรม อุกฤษฏ์โทษ ครั้นดับสังขารอนาคต ไปตกอยู่ในโลหะกุ่มภินรกหกหมื่นปี แล้วขึ้นมาทนทุกขเวทนาอยู่ในอุสุทธรก สิมพลีไม้วิ้งนามมายงสิบกองคูลี นายนิริยบาลรุมกันทิมแทงแร้งการุมกันจิก ครั่งสิ้นกรรมขึ้นมาเป็นหญิงห้าร้อยชาติ กะเทยห้าร้อยชาติ เป็นสัตว์ให้เขาตอนเสียห้าร้อยชาติ” และยังกำหนดให้กะเทยมีสถานะเป็นรองเพศชาย และเพศหญิง เช่น การกำหนดในกฎหมายว่ากะเทยไม่สามารถเป็นพยานได้เช่นเดียวกับชายหญิงทั่วไป เหล่านี้สะท้อนถึงทัศนคติเชิงลบที่จัดชั้นลำดับเพศให้กะเทยมีคุณค่าที่ต่ำกว่าชาย-หญิงทั่วไปเช่นเดียวกัน

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการปฏิรูปกฎหมายบ้านเมืองมากมาย โดยทรงยกเลิกกฎหมายตราสามดวง และใช้จัดระเบียบการบริหารบ้านเมืองตามอย่างประเทศตะวันตก ตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นความวิตกกังวลต่อการคุกคามและการแผ่ขยายอำนาจของชาติตะวันตก จนต้องเกิดการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน คือ การปรับปรุงระบบกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งเป็นกฎหมายแรก และกฎหมายเดียวในประเทศไทยที่มีการระบุถึงความผิดฐานชำเราผิดธรรมตามนุษย์และบทลงโทษของพฤติกรรมรักเพศเดียวกัน ไม่ว่าจะหญิงหรือชายอย่างชัดเจน ในมาตราที่ 242 หมวดที่ 1 ความผิดฐานกระทำอนาจารอันเกี่ยวแก่สาธารณะ “ผู้ใดกระทำชำเราผิดธรรมตามนุษย์ ด้วยชายก็ดี หญิงก็ดี หรือทำชำเราด้วยสัตว์เดียรฉานก็ดี ทำว่ามันมีความผิด ต้องรวางโทษติดคุกตั้งแต่ 3 เดือน ขึ้นไปจนถึง 3 ปี แลให้ปรับตั้งแต่ 50 บาทขึ้นไปจนถึง 500 บาท” อย่างไรก็ตาม นักวิชาการด้านกฎหมายได้แสดงความคิดเห็นว่า กฎหมายมาตราดังกล่าวไม่ได้เกิดจากความต้องการที่จะกำจัดพฤติกรรมกรรมการรักเพศเดียวกันในหมู่ประชาชน แต่เป็นการพยายามสร้างระบบกฎหมายใหม่โดยลอกเลียนระบบกฎหมายอาญาของชาติตะวันตก ซึ่งมีการกำหนดโทษและความผิดเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนัก และการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกัน (Sodomy Law) โดยประเพณีความเชื่อทางศาสนาคริสต์ การเลียนแบบดังกล่าวมีจุดประสงค์จะพัฒนาระบบกฎหมายไทยให้มีความเป็นสากล ทัดเทียมและทันสมัยเช่นเดียวกันประเทศตะวันตก และเพื่อให้ชาติมหาอำนาจเหล่านี้ยอมรับกฎหมายไทย และไม่สามารถนำมากล่าวอ้างมาเพื่อขอสิทธินอกอาณาเขตทางการศาลได้ อันจะทำให้เกิดผลเสียและเกิดความไม่มั่นคงต่ออำนาจอธิปไตยของสยามประเทศในขณะนั้น กฎหมายอาญามาตราดังกล่าวก็มิได้มีผลบังคับใช้จริง

⁶ เพิ่งอ้าง

ต่อมาจึงมีการประกาศให้ลดหย่อนโทษความผิดนี้เหลือเพียงโทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือน ขึ้นไปจนถึง 3 ปีเท่านั้น และภายหลังเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายลักษณะอาญา และจัดทำประมวลกฎหมายอาญาฉบับใหม่ซึ่งได้ประกาศใช้ใน พ.ศ. 2499 คณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายจึงมีมติให้ยกเลิกความผิดฐานนี้ไปเสีย เพราะเห็นว่ามักไม่เกิดเป็นคดีขึ้น ดังนั้นหลังจาก พ.ศ. 2499 เป็นต้นมา พฤติกรรมรักเพศเดียวกันในประเทศไทยจึงไม่ถือเป็นความผิดอาญาฐานกระทำชำเราผิดธรรมดาตามมนุษย์อีกต่อไป⁷

ถึงแม้ว่าการรักเพศเดียวกันจะไม่ใช่ความผิดทางกฎหมาย แต่วาทกรรมทางการแพทย์สมัยใหม่จากตะวันตกเข้ามามีบทบาทในการตีตราความหลากหลายทางเพศในสังคมไทยให้กลายเป็นความวิปริตผิดปกติ ผิดธรรมชาติ ตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 2500 เป็นต้นมา องค์ความรู้ด้านการแพทย์ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อมุมมองเรื่องความหลากหลายทางเพศของสังคมไทยโดยกว้าง นายแพทย์สุด แสงวิเชียรเป็นนายแพทย์คนแรกๆ ที่ให้ความสนใจในความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย โดยพยายามจำแนกประเภทของ “กะเทย” โดยกำหนดว่าผู้ที่มีอวัยวะกำกวม ไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นหญิงหรือชายนั้นคือ กะเทย ส่วนบุคคลที่มีพฤติกรรมตรงข้ามกับเพศกำเนิดนั้นควรจะเรียกว่า “ลักเพศ” ซึ่งหมายถึงการที่บุคคล “ลัก” เอาพฤติกรรมของเพศตรงข้ามมาเป็นของตน ใน พ.ศ. 2508 การศึกษาของนายแพทย์สุดได้ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์สยามนิกรโดยพาดหัวข่าวว่า “วิจัยกะเทย แก้ปัญหาการร่วมเพศ ระบุอาการป่วยทางจิต” โดยระบุว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นความผิดปกติทางจิต ซึ่งรักษาได้ยากกว่าทางร่างกาย แต่สามารถบำบัดได้⁸ ผลงานของนายแพทย์สุดได้กลายเป็นต้นแบบของการศึกษาในเวลาต่อมา เช่น การศึกษาของอรุณ ภาคสุวรรณ ซึ่งได้สร้างวาทกรรมเรื่องความหลากหลายทางเพศว่าเป็น “โรค” และเป็นความผิดปกติทางจิตใจ ที่จะต้องป้องกันตั้งแต่เด็กด้วยการเลี้ยงดูและอบรมอย่างใกล้ชิดในครอบครัว หรือทำการรักษาบำบัดเพื่อให้บรรเทาจากอาการดังกล่าว อิทธิพลทางการแพทย์เข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิตวาทกรรมความวิปริตผิดปกติเพศและอคติทางสังคมให้เพิ่มพูนเติบโตขึ้นในสังคมวงกว้าง และเป็นที่มาของความเชื่อเรื่องความผิดปกติ ผิดธรรมชาติของกลุ่มความหลากหลายทางเพศที่ยังฝังรากลึกในความเชื่อของคนในสังคมไทย ถึงแม้ว่าในวงการการแพทย์สากลจะปฏิเสธ และพยายามลบล้างความเชื่อนี้แล้วก็ตาม

ประเทศไทยได้รับรองว่าการรักเพศเดียวกันไม่ใช่ความผิดปกติทางจิตเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2545 โดยกรมสุขภาพจิตได้ออกหนังสือราชการเพื่อแจ้งว่าการรักเพศเดียวกันไม่ถือเป็นความผิดปกติทางจิตและถูกตัดออกจากการจัดกลุ่มโรคระดับนานาชาติโดยองค์การอนามัยโลกแล้ว นับเป็นเวลาร่วมสิบปีเต็มหลังจากประกาศขององค์การอนามัยโลกที่รัฐไทยยอมรับว่าความหลากหลายทางเพศไม่ใช่เรื่องความผิดปกติทางจิตใจ แต่กระนั้นถึงแม้ว่าจะเกิดการรับรองอย่างเป็นทางการในด้านการแพทย์ แต่ในทางปฏิบัติ กลุ่มความหลากหลายทางเพศยังได้รับผลกระทบจากการอคติทางเพศ การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ และการถูกเหยียดหยามจากมุมมองของสังคม

⁷ เฟิงอั้ง

⁸ พัชรินทร์ สิริสุนทร และ วัชรุณี ช่อสัตย์. (2015). *บทความวิจัย สุขภาวะทางเพศ และกิจกรรมทางเพศของนักศึกษาชายรักชาย*. ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2558.

จากรายงานการศึกษาทบทวนและวิเคราะห์กฎหมายและสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับองค์กรภาคประชาสังคมและบุคคลที่เป็นกลุ่มความหลากหลายทางเพศ โดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) ใน ค.ศ. 2014 กลุ่มความหลากหลายทางเพศในประเทศไทยยังประสบปัญหาการถูกกีดกันทางการศึกษา การถูกเลือกปฏิบัติในการทำงาน ไม่สามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้อย่างเต็มที่ทั้งทางด้านสาธารณสุข ด้านสวัสดิการสังคม และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ในด้านระบบการศึกษา เยาวชนที่เป็นความหลากหลายทางเพศยังประสบปัญหาการถูกกีดกันออกจากระบบการศึกษา เนื่องจากการไม่ยอมรับและไม่เคารพในอัตลักษณ์หรือตัวตนการแสดงออกของนักเรียน นักศึกษาของครูอาจารย์ในสถาบันการศึกษา อีกทั้งหลักสูตรการศึกษายังผลิตซ้ำความเชื่อที่ผิด ๆ ที่ยังตีตราว่ากลุ่มความหลากหลายทางเพศเป็นความผิดปกติ และโรคจิตที่ต้องได้รับการแก้ไข จากการศึกษาของวิจิตร ว่องวาริทิพย์ พบว่า แบบเรียนสุขศึกษาในระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทยยังถูกผลิตซ้ำให้เกิดการเรียนการสอนที่ผิดพลาด โดยนำเสนอกลุ่มความหลากหลายทางเพศว่าเป็นผู้หลงเพศ มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไม่เหมาะสม และเป็นปัญหาที่ต้องป้องกันและแก้ไข ซึ่งเป็นการผลิตซ้ำและเผยแพร่องค์ความรู้ที่ผิดและล้าสมัย ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้อันผิดในกลุ่มวัยรุ่นนักเรียนนักศึกษา รวมถึงบุคลากรที่เป็นครูอาจารย์อีกด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน⁹

ในด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษาของธนาคารโลก (World Bank) ในประเด็นการรับสมัครเข้าทำงาน คนที่เป็นกลุ่มความหลากหลายทางเพศมักถูกปฏิเสธการเข้าทำงานเพราะเหตุแห่งเพศ จากการสำรวจคนที่เป็นความหลากหลายทางเพศ 3,000 คน คนที่เป็นเกย์ประมาณร้อยละ 49 หญิงรักร้อยละ 62 และคนข้ามเพศร้อยละ 77 เคยถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าทำงาน เพราะอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่าง กว่าร้อยละ 40 ของคนข้ามเพศต้องประสบกับการคุกคามทางเพศและการล้อเลียนเกี่ยวกับเพศของตนเองจากคนในที่ทำงาน การศึกษาดังกล่าวพบว่ากลุ่มที่ประสบกับปัญหาการเลือกปฏิบัติมากที่สุดคือกลุ่มคนข้ามเพศ มากถึงร้อยละ 60 (World Bank 2015)

ในตลาดแรงงานกลุ่มคนหลากหลายทางเพศประสบปัญหาการกีดกันอย่างมาก จากการสำรวจขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) ใน ค.ศ. 2014 พบว่ากลุ่มความหลากหลายทางเพศในประเทศไทยมักประสบปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติในการทำงาน เช่น การถูกปฏิเสธไม่รับเข้าทำงาน การถูกกีดกันออกจากงานถึงแม้ว่าจะมีความรู้ความสามารถเพียงพอ การถูกกดดันจากสภาพแวดล้อมการทำงาน การถูกบังคับให้แต่งกายตามเพศกำเนิดแม้ว่าสภาพร่างกายภายนอกจะข้ามเพศไปแล้วก็ตาม เป็นต้น ในด้านสุขภาพอนามัย พบว่ากลุ่มชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชายและสาวประเภทสองหรือหญิงข้ามเพศมีอัตราการติดเชื้อเอชไอวีสูง และไม่มาสารวจเข้าถึงข้อมูลในการดูแลสุขภาพและการรับบริการด้านสาธารณสุขอย่างเต็มที่

⁹ วิจิตร ว่องวาริทิพย์ (2559). *ความหลากหลายทางเพศในแบบเรียนไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ.

กลุ่มความหลากหลายทางเพศยังต้องเผชิญปัญหาทางด้านกฎหมาย เพราะประเทศไทยยังขาดกฎหมาย การรับรองสิทธิและสถานภาพของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ เช่น กฎหมายรับรองการสมรสของบุคคลรัก เพศเดียวกัน กฎหมายการรับรองสถานภาพของบุคคลข้ามเพศ คนข้ามเพศยังไม่สามารถเปลี่ยนเพศสภาพของ ตนเองในเอกสารทางราชการและสถานะทางกฎหมายได้ ถึงแม้ว่าพวกเขาจะได้รับการผ่าตัดแปลงเพศไปแล้วก็ตาม เป็นต้น ข้อจำกัดดังกล่าวทำให้กลุ่มความหลากหลายทางเพศไม่สามารถเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ อย่างเต็มที่ เช่น สิทธิในการได้รับความคุ้มครองเมื่อถูกกระทำความรุนแรง (หากสาวประเภทสองถูกข่มขืน ไม่สามารถเอาผิดกับผู้กระทำในความผิดข่มขืนเนื่องจากกฎหมายไม่รับรองอวัยวะเพศที่ได้มาจากการผ่าตัด เป็น เพียงแต่แผลผ่าตัดเท่านั้น) สิทธิเกี่ยวกับบุตร สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม สิทธิในการรับมรดก สิทธิในการทำ นิติกรรมต่าง ๆ ร่วมกับคู่สมรส เป็นต้น

ในปัจจุบันเป็นที่ทราบกันว่ากลุ่มความหลากหลายทางเพศปรากฏตัวในทุกระดับชั้นของสังคม และมี พื้นที่มากขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ ในปัจจุบันไม่ได้มีแค่คำว่า “กะเทย” เหมือนในอดีต แต่มีคำว่า เกย์ ทอม ดี สาว ประเภทสอง หญิงรักหญิง ชายรักชาย ผู้หญิงข้ามเพศ ผู้ชายข้ามเพศ ฯลฯ เพิ่มขึ้นมาอีกด้วย ซึ่งล้วนเป็นคำที่ ถูกผนวกเข้าไปในชีวิตประจำวันของสังคมไทย การปรากฏขึ้นของคำเรียกขาน ตัวตน คำนิยาม หรืออัตลักษณ์ ทางเพศแบบใหม่ ๆ แสดงให้เห็นความหลากหลาย การเปิดเผยตัวตนและความชัดเจนในอัตลักษณ์แบบต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้น กลุ่มคนรุ่นใหม่กล้าที่จะเปิดเผยตัวตนของตนเอง หรือรสนิยมทางเพศอันเป็นส่วนหนึ่งของอัต ลักษณ์ของตนเองมากขึ้น เหล่านี้เป็นผลพวงจากพลวัตทางสังคมวัฒนธรรมที่ปรับตัวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ตามกระแสโลก การสื่อสารในสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อออนไลน์ สิ่งตีพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อีกทั้ง ยังทำให้เกิดการรวมกลุ่ม หรือเกิดชุมชน (Community) เกิดการรวมกลุ่มของภาคประชาสังคมความหลากหลายทางเพศ เพื่อเคลื่อนไหว เรียกร้องการเปลี่ยนแปลง การยอมรับและความชอบธรรมทางกฎหมายของเพศหลากหลาย ซึ่งที่ผ่านมาได้ นำไปสู่ความสำเร็จในการแก้ไขและปรับปรุงการรับรองและการยอมรับจากรัฐในระดับหนึ่ง เช่น กรณีการ เปลี่ยนแปลงเอกสาร ส.ด. 43 ในการยกเว้นการเกณฑ์ทหารสำหรับกลุ่มสาวประเภทสองหรือผู้หญิงข้ามเพศ เกิด จากการเรียกร้องของกลุ่มเครือข่ายคนข้ามเพศที่ต้องการดำรงชีวิตอย่างมีเกียรติและเท่าเทียมคนอื่น ๆ รวมถึง เพื่อการขจัดปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติและถูกปฏิเสธในการทำงานเนื่องมาจากการถูกตีตราว่าคนข้ามเพศ เป็น “โรคจิตถาวร” จากเดิมที่เอกสารยกเว้นการเกณฑ์ทหารระบุสาเหตุของการยกเว้นว่า “จิตผิดปกติอย่าง ถาวร” ได้เปลี่ยนเป็น “ภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด” การรับรองจากภาครัฐ โดยกระทรวงกลาโหมนี้ ถือเป็นความก้าวหน้าหนึ่งในการรับรองความเสมอภาคและเท่าเทียมของกลุ่มความหลากหลายทางเพศที่สำคัญใน ประเทศไทย

บทนี้ต้องการแสดงให้เห็นว่า แนวคิดเรื่องเพศที่ยึดติดกับความเป็นสองเพศแค่หญิงและชาย หรือการ แบ่งแยกเพศตามอวัยวะเพศนั้นไม่ได้เป็นเรื่องที่เป็นสากล และไม่ใช่ว่าความจริงหนึ่งเดียวที่ลบล้างไม่ได้ การยึดติด ว่าเพศต้องเป็นไปตามอวัยวะที่ถือกำเนิดมาเป็นแนวคิดที่ล้าสมัย และไม่ครอบคลุมความเป็นจริงที่เกิดขึ้นใน สังคม และการมองกลุ่มความหลากหลายทางเพศเป็นความผิดปกติก็เป็นองค์ความรู้ที่ผิดที่นำไปสู่การสร้างอคติ ทางเพศและความรุนแรงต่อกลุ่มความหลากหลายทางเพศ แต่อย่างไรก็ตามเราปฏิเสธไม่ได้ว่าแนวคิดแบบสอง

เพศโงยียัดอวัยวะเป็นตัวกำหนดยังมีอิทธิพลอยู่ในสังคมไทยและในสังคมโลก เนื่องจากระบบกฎหมายและโครงสร้างทางสังคมที่เป็นอยู่ถูกสร้างขึ้นจากการแบ่งเพศเป็น 2 เพศเท่านั้น (ยกตัวอย่างเช่น ผู้ชายต้องแต่งงานกับผู้หญิงเท่านั้น การแบ่งแยกห้องน้ำหญิง และห้องน้ำชาย การมีคำนำหน้านามเฉพาะเพศหญิงและเพศชาย เป็นต้น) ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาแก่บุคคลที่ไม่ได้เป็นชาย ไม่ได้เป็นหญิง ตามบรรทัดฐานทางเพศแบบสองเพศ แต่ระบุว่าตนเองเป็นความหลากหลายทางเพศ ทั้งที่เขาลำบากนั้นก็ล้วนเป็นมนุษย์ และมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่ากับหญิงชายทั่วไป จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนมุมมองเรื่องความเป็นเพศในระบบการจัดการบริหารบ้านเมืองให้ครอบคลุมความหลากหลายทางเพศ ในบทต่อไปจะกล่าวถึงหลักสิทธิมนุษยชนของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ และแนวคิดเกี่ยวกับเพศที่แตกต่างในฐานะสิทธิในการแสดงออก และการใช้ชีวิต

กิจกรรม 8.1.2

จงอธิบายและยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเรื่องเพศในสังคมจากอดีตถึงปัจจุบัน

แนวตอบกิจกรรม 8.1.2

แนวคิดเรื่องเพศเปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัย ตามวัฒนธรรม และตามกาลเวลา การยึดติดว่าเพศต้องเป็นไปตามอวัยวะโดยกำเนิดไม่ใช่แนวคิดที่เป็นสากล มีหลากหลายวัฒนธรรมที่เพศไม่ได้มีแค่สองเพศ เช่น ในกลุ่มชาวอินเดียนในอเมริกาเหนือ หรือ Hijra ในอินเดีย เป็นต้น

ตอนที่ 8.2

การพัฒนาและการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศที่ครอบคลุม

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 8.2 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

- 8.2.1 วิวัฒนาการของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ
- 8.2.2 พันธกรณีความร่วมมือระหว่างประเทศและการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ

แนวคิด

1. หลักการสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มความหลากหลายทางเพศเพราะเป็นพื้นฐานของสิทธิสำหรับมนุษย์ทุกคนทุกเพศ
2. กฎหมายระหว่างประเทศได้ให้การรับรองและส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 8.2 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มความหลากหลายทางเพศได้
2. อธิบายความสำคัญของการมีกฎหมายที่รับรองและส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศได้

เรื่องที่ 8.2.1

วิวัฒนาการของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของกลุ่มความ

หลากหลายทางเพศ

ประเทศในโลกตะวันตกได้ทยอยยกเลิกกฎหมายการลงโทษการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายรักชายหรือ Sodomy law ตั้งแต่เข้าสู่ยุคสมัยใหม่เป็นต้นมา ฝรั่งเศสเป็นประเทศแรกที่ยกเลิกกฎหมายการลงโทษการมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนักใน ค.ศ. 1791 ซึ่งเป็นผลพวงจากการปฏิวัติฝรั่งเศส ต่อมาประเทศยุโรปและอาณานิคมอื่นๆ ได้ยกเลิกกฎหมายดังกล่าวเช่นเดียวกัน เช่น ลักแซมเบิร์กใน ค.ศ. 1795 เนเธอร์แลนด์ใน ค.ศ. 1811 บราซิลใน ค.ศ. 1830 โปรตุเกสใน ค.ศ. 1852 เม็กซิโกและกัวเตมาลาใน ค.ศ. 1871 ญี่ปุ่นใน ค.ศ. 1880 และอิตาลีในปี ค.ศ. 1889 และต่อมาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 เดนมาร์กได้ยกเลิกกฎหมายดังกล่าวใน ค.ศ. 1930 โปแลนด์ใน ค.ศ. 1932 อูรุกวัยใน ค.ศ. 1934 ไอซ์แลนด์ใน ค.ศ. 1940 สวิตเซอร์แลนด์ใน ค.ศ. 1942 สวีเดนใน ค.ศ. 1944 กรีซ ใน ค.ศ. 1951 อังกฤษใน ค.ศ. 1967 และสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. 2003 ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้มีคำตัดสินให้กฎหมาย Sodomy ขัดแย้งและไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญจากกรณีการฟ้องร้อง Lawrence vs. Texas

เราจะเห็นได้ว่า โลกตะวันตกในยุคสมัยใหม่ได้เข้าสู่การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมวัฒนธรรมที่สำคัญ และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมุมมองในเรื่องเพศ อัตลักษณ์ทางเพศ สิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคล และมุมมองต่อเพศวิถีของคนในสังคม ส่วนหนึ่งเป็นเพราะอิทธิพลของศาสนาคริสต์ในฐานะเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมที่เสื่อมถอยอ่อนกำลังลงในระบอบการเมืองการปกครองในรัฐชาติตะวันตก และอีกส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาแนวคิดเสรีนิยมที่ให้ความสำคัญ และตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพ ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ และการเคารพในสิทธิมนุษยชนที่เป็นแนวคิดที่กำเนิดและเติบโตขึ้นในสังคมตะวันตก ควบคู่ไปกับการพัฒนาของระบอบประชาธิปไตย¹⁰

การรับรองสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศได้รับความสำคัญและตระหนักในระดับสากลเพิ่มมากขึ้นในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 จนถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดกระแสแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนและแนวคิดแบบเสรีนิยมที่พัฒนาไปสู่แนวคิดที่ต้องการต่อสู้กับโครงสร้างอำนาจในระบบอนุรักษ์นิยมแบบเก่า เช่น แนวคิดและกระแสในการต่อต้านและปลดแอกจากระบบอาณานิคม แนวคิดต่อต้านการเหยียดสีผิว รวมถึงแนวคิดด้านสตรีนิยมซึ่งเผยให้เห็นระบบอำนาจชายเป็นใหญ่ที่ควบคุมสังคมอยู่ ประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศได้พัฒนาแนวคิดด้านสิทธิมนุษยชน จากการยกเลิกให้การมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันไม่ใช่ความผิด ได้ก้าวหน้ามาเป็นการรับรองสถานภาพทางกฎหมายและรับรองสิทธิต่างๆ เช่น สิทธิ

¹⁰ สมชาย ปรีชาศิลป์ (2558). *บุคคลเพศหลากหลายในระบบกฎหมาย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร และ สสส.

ในการแต่งงาน การมีชีวิตคู่ การมีครอบครัวของบุคคลเพศเดียวกัน และการรับรองเพศของคนข้ามเพศ ประเทศเดนมาร์กเป็นประเทศแรกที่อนุญาตให้จดทะเบียนคู่ชีวิต (Civil Union) ระหว่างคู่รักเพศเดียวกันเป็นประเทศแรกใน ค.ศ. 1989 และตามด้วยประเทศอื่นๆ เช่น นอร์เวย์ สเปน อังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นต้น ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนากฎหมายให้เป็นกฎหมายแต่งงานเพศ (Same sex Marriage) เหมือนคู่รักชาย-หญิงทั่วไป

โดยส่วนใหญ่แล้วประเทศในยุโรปจะเริ่มจากการอนุญาตให้มีการจดทะเบียนคู่ชีวิตได้ระหว่างคนเพศเดียวกัน หรือมีเรียกว่า Partnership หรือ Civil Union ซึ่งเป็นกฎหมายคนละฉบับกับการสมรส แล้วจึงพัฒนามาเป็นกฎหมายสมรสระหว่างเพศเดียวกัน ในที่นี้ขอยกตัวอย่างจากประเทศต่างๆ เพื่อให้เห็นวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มความหลากหลายทางเพศ

ฝรั่งเศส

ฝรั่งเศสได้เริ่มมีกฎหมายรับรองคู่ชีวิตเพศเดียวกันในช่วงปลายทศวรรษที่ 1900 ก่อนหน้านั้นประเทศฝรั่งเศสเคยมีกฎหมายลงโทษผู้ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกัน ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 และได้ยกเลิกไปใน ค.ศ. 1791 หลังจากมีการปฏิวัติล้มล้างระบบกษัตริย์ใน ค.ศ. 1789 ต่อมาเมื่อมีการระบาดของเชื้อ HIV กลุ่มความหลากหลายทางเพศมักถูกตีตราว่าเป็นผู้แพร่เชื้อในสังคม และส่งผลให้เกิดการเลือกปฏิบัติในสังคม และในทางกฎหมาย เนื่องจากประชากรกลุ่มนี้ถูกมองว่าเป็นผู้ล่าสอน ไม่มีความสัมพันธ์ยืนยาวแบบคู่รักต่างเพศ และยังไม่มีการรับรองทางกฎหมายความสัมพันธ์ของคู่รักเพศเดียวกัน ทำให้กลุ่มความหลากหลายทางเพศไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ต่างๆ เท่าเทียมกับคู่รักต่างเพศ ก่อให้เกิดกระแสการเรียกร้องความเป็นธรรมผ่านการเดินขบวนประท้วง และการผลักดันกฎหมายผ่านกระบวนการยุติธรรม ซึ่งก็ได้รับการต่อต้านจากฝ่ายอนุรักษ์นิยมและประชาชนผู้คัดค้านที่มองว่ากฎหมายดังกล่าวจะทำลายความเป็นครอบครัวที่มี พ่อ แม่ และลูกเป็นสิ่งสำคัญ แต่ในที่สุดใน ค.ศ. 1999 ฝรั่งเศสก็ได้ผ่านกฎหมายเพื่อรับรองความเป็นคู่ชีวิตของบุคคล ซึ่งได้รวมคู่รักหลากหลายทางเพศด้วยคือ กฎหมาย PACS (Le Pacte Civil de Solidarité)

PACS เป็นกฎหมายที่อนุญาตให้บุคคล 2 คน ไม่ว่าจะเพศใด ทำสัญญาคู่ชีวิตร่วมกันเพื่อจัดการการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างถูกต้องตามกฎหมาย คู่ชีวิต PACS มีหน้าที่ตามกฎหมายในการดูแลกันและกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และรับผิดชอบหนี้สินร่วมกัน ทั้งนี้ สามารถถือครองทรัพย์สินร่วมกันได้ โดยสามารถทำข้อตกลงร่วมกันได้ว่าจะแบ่งการถือครองทรัพย์สินร่วมกันอย่างไร นอกจากนี้ยังได้รับสิทธิประโยชน์อื่นๆ เช่น สิทธิในการยื่นภาษีร่วมกัน สิทธิในการขอย้ายงานตามคู่ชีวิต สิทธิในการได้รับการช่วยเหลือจากสวัสดิการสังคม สิทธิในการเช่าร่วมกัน ฯลฯ แต่กฎหมายไม่อนุญาตให้คู่รัก PACS รับผิดชอบบุตรและไม่มีสิทธิในการขอรับบริการการมีบุตรโดยอาศัยเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่รัฐให้การสนับสนุนแก่คู่สมรสต่างเพศเท่านั้น

จะเห็นได้ว่ายังมีสิทธิประโยชน์หลายอย่างที่คู่ชีวิต PACS ได้รับไม่เท่าเทียมกับคู่สมรสต่างเพศ จึงทำให้เกิดกระแสการเรียกร้อง และต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมทางสิทธิอย่างแท้จริง ใน ค.ศ. 2008 คู่รักหญิงรักหญิงได้ร้องต่อศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปเนื่องจากถูกเลือกปฏิบัติจากรัฐ ในกรณีที่ไม่สามารถรับบุตรบุญธรรมได้ ซึ่งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปได้วินิจฉัยว่า ผู้ร้องถูกเลือกปฏิบัติจากรัฐบาลฝรั่งเศสซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ตามอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน ข้อ 8 ซึ่งว่าด้วยสิทธิในชีวิตความเป็นส่วนตัวและครอบครัว และข้อ 4 ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติ รัฐบาลฝรั่งเศสจำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป อย่างไรก็ตามการอนุญาตให้คู่รักเพศเดียวกันสมรสได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายยังถูกต่อต้านอยู่มากในสังคมฝรั่งเศสเอง เนื่องจากกลุ่มอนุรักษ์นิยมและกลุ่มประชาชนที่นับถือศาสนาคริสต์อย่างเคร่งครัดยังมองว่าการสมรสเป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์ ถือเป็น การครองคู่ชีวิตโดยพระเจ้าเป็นเจ้าเป็นสักขีพยาน ดังนั้นคู่รักเพศเดียวกันไม่อาจจะทำได้ เนื่องจากการรักเพศเดียวกันถือเป็นบาปตามหลักการของศาสนา

จนกระทั่งใน ค.ศ. 2012 นายฟร็องซัวส์ โอลองด์ (François Hollande) ผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งประธานาธิบดีจากพรรคสังคมนิยม ได้ให้คำมั่นสัญญาในระหว่างหาเสียงที่จะฝ่ากฎหมายการสมรสสำหรับทุกเพศ หากได้เป็นประธานาธิบดี และเมื่อนายโอลองด์ได้รับเลือก ก็ได้เดินหน้าผลักดันนโยบาย “การแต่งงานเพื่อทุกคน” (Mariage pour tous) เข้าสู่สภา โดยผ่านรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม อย่างไรก็ตามนโยบายดังกล่าวก็พบอุปสรรคและกระแสต่อต้านอย่างมาก ประชาชนฝรั่งเศสที่ไม่เห็นด้วยออกมาเดินขบวนประท้วงบนท้องถนนมากมายโดยแสดงความเห็นว่าการแก้ไขกฎหมายที่อนุญาตให้คู่รักเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนสมรสได้ โดยการแก้กฎหมายการสมรส โดยเปลี่ยนจากคำว่า “สามีภรรยา” เป็น “คู่สมรส” และคำว่า “พ่อและแม่” เป็น “ผู้ปกครอง” จะทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการสืบสันดานและทายาท และมองว่าเด็ก ๆ ควรจะมีสิทธิที่จะมีพ่อ และแม่ ทั้ง ๆ ที่ประเทศฝรั่งเศสเองได้ยอมรับความเป็นครอบครัวของพ่อเลี้ยงเดี่ยวหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวอยู่แล้ว จึงทำให้ข้อโต้แย้งนี้ไม่มีน้ำหนักเท่าใดนัก ข้องกังวลของกลุ่มที่ต่อต้านยังรวมถึงประเด็นการรับบุตรบุญธรรมและการช่วยเหลือการตั้งครรภ์โดยอาศัยเทคโนโลยีการเจริญพันธุ์ อีกทั้ง พรรคการเมืองฝ่ายขวาก็ได้โจมตีนโยบายดังกล่าว และนำไปโจมตีพรรคฝ่ายรัฐบาล การต่อสู้ระหว่างทั้ง 2 ฝ่ายกินเวลา 6 เดือน ฝรั่งเศสจึงประกาศใช้กฎหมายสมรสฉบับใหม่ในวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ. 2013 เป็นต้นมา กฎหมายการสมรสเพื่อทุกเพศนี้ ได้ขยายสิทธิประโยชน์ให้ครอบคลุมสิทธิในการรับบุตรบุญธรรมและการช่วยเหลือการตั้งครรภ์โดยอาศัยเทคโนโลยีการเจริญพันธุ์ให้แก่คู่สมรสเพศเดียวกัน ถือเป็นความก้าวหน้าอย่างมากที่ทำให้เกิดความเข้าใจในสังคมต่อความเป็นครอบครัวที่มีความหลากหลาย ไม่ยึดติดแค่องค์ประกอบแบบจารีตนิยมที่ประกอบด้วยพ่อ แม่ และลูก ซึ่งสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

สหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกามีการปกครองโดยมีรัฐบาลกลาง (Federal Government) และรัฐบาลท้องถิ่น (State Government) ตามมลรัฐต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลกลางจะมีหน้าที่จำกัดเฉพาะตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด เช่น หน้าที่ความรับผิดชอบด้านความมั่นคง การต่างประเทศ หรือการกำหนดมาตรฐานในเรื่องต่างๆ เพื่อให้ทุกมลรัฐปฏิบัติตาม ในขณะที่รัฐบาลมลรัฐจะมีอำนาจในการบริหารจัดการเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง ดังนั้นกฎหมายเรื่องการแต่งงานจะเป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลมลรัฐที่สามารถกำหนดได้เองโดยตรง

การต่อสู้เรื่องสิทธิความเท่าเทียมของคู่รักเพศเดียวกันมีมาอย่างยาวนาน แต่ก็ขาดการสนับสนุนจากรัฐบาลกลาง จึงทำให้แต่ละรัฐสามารถอนุญาตหรือไม่อนุญาตก็ได้ ใน ค.ศ. 1996 มีการออกกฎหมายคุ้มครองการ

สมรส (Defend of Marriage Act) ซึ่งกำหนดว่าการสมรสนั้นเป็นการรับรองความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงเท่านั้น ต่อมาใน ค.ศ. 2000 เวอร์มอนต์เป็นมลรัฐแรกที่ผ่านกฎหมายการจดทะเบียนคู่ชีวิตระหว่างคู่รักเพศเดียวกันได้ ใน ค.ศ. 2004 มลรัฐแมสซาชูเซตต์ก็อนุญาตให้มีการจดทะเบียนสมรสระหว่างเพศเดียวกันได้ และใน ค.ศ. 2013 มลรัฐแคลิฟอร์เนียก็ได้อนุญาตอย่างเป็นทางการเช่นเดียวกัน โดยผ่านศาลการวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ของรัฐบาลกลาง ต่อมาในปีเดียวกันศาลสูงของรัฐบาลกลางก็มีคำวินิจฉัยให้ยกเลิกกฎหมายคุ้มครองการสมรสเนื่องจากขัดต่อหลักการว่าด้วยความเท่าเทียมทางกฎหมายของประชาชนตามรัฐธรรมนูญสูงสุดของสหรัฐอเมริกา และในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2015 ศาลสูงของสหรัฐอเมริกาได้ให้การรับรองสิทธิการแต่งงานของเพศเดียวกัน ซึ่งส่งผลให้ทุกมลรัฐต้องดำเนินการออกกฎหมายรับรองสิทธิในการแต่งงานของทุกเพศในประเทศสหรัฐอเมริกา

ออสเตรเลีย

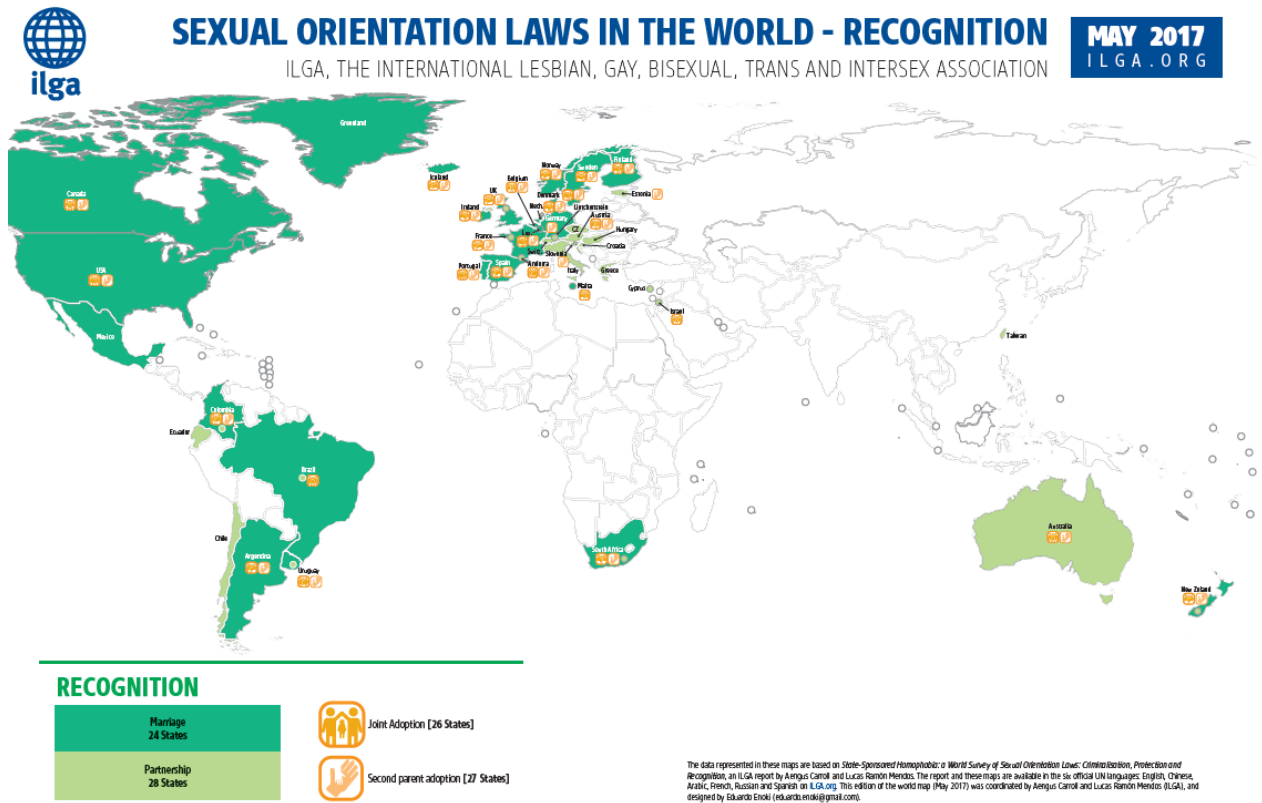
ออสเตรเลียก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการต่อสู้เพื่อคู่รักเพศเดียวกันมาอย่างยาวนาน และมีระบบการปกครองที่ทับซ้อนระหว่างรัฐบาลกลางและรัฐบาลมลรัฐ ในอดีตตั้งแต่ ค.ศ. 1961 – ค.ศ. 2004 ออสเตรเลียเคยมีกฎหมายการสมรส (Marriage Act) ที่ไม่ได้นิยามกำหนดว่าต้องเป็นแค่ระหว่างชายและหญิง แต่ต่อมาใน ค.ศ. 2004 ได้มีการออกกฎหมายเพื่อแก้ไขเนื้อหาในกฎหมายว่าการสมรสจะกระทำไ้ระหว่างชายและหญิงเท่านั้น ซึ่งร่างกฎหมายดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายรัฐบาลแต่ก็ทำให้เกิดการโต้เถียงขึ้นในสังคม ในที่สุดกฎหมายนี้ก็ผ่านและประกาศใช้ จึงทำให้คู่รักหลากหลายทางเพศไม่ได้รับสิทธิในการมีคู่ชีวิตอย่างถูกกฎหมาย ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 2007 - ค.ศ. 2013 ได้มีความพยายามในการเสนอกฎหมายใหม่แต่ก็ไม่สำเร็จ เพราะขาดคะแนนเสียงสนับสนุนในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ใน ค.ศ. 2015 มีความพยายามจะเสนอกฎหมายอีกทั้งโดยผลักดันให้เกิดการลงคะแนนจากประชาชน โดยผ่านการทำประชามติ แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากวุฒิสภาไม่เห็นด้วย อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติมลรัฐต่างๆ ก็พยายามออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศในมลรัฐของตนเอง เช่น นิวเซาท์เวลส์ได้ออกกฎหมายจดทะเบียนคู่ชีวิตสำหรับคู่รักเพศเดียวกันตั้งแต่ ค.ศ. 2010 รัฐควีนส์แลนด์ในปี ค.ศ. 2016 เป็นต้น

ต่อมาใน ค.ศ. 2017 ได้มีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อการอนุญาตให้เพศเดียวกันแต่งงานได้นำโดยรัฐบาลกลาง และผลการสำรวจปรากฏว่าประชาชนสนับสนุนกฎหมายนี้ถึงร้อยละ 61.6 จึงทำให้รัฐบาลเดินทางในการผลักดันการแก้กฎหมายต่อไป โดยมีการเสนอการแก้กฎหมาย Marriage Act เดิมเพื่อให้ออกคลุมคู่รักที่เป็นเพศเดียวกัน ใน ค.ศ. 2017 ร่างกฎหมายสามารถผ่านการลงคะแนนเสียงในวุฒิสภาและสภาผู้แทนราษฎรด้วยคะแนนเสียงอย่างท่วมท้น และออสเตรเลียได้ประกาศใช้กฎหมายในวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 2017 นับเป็นประเทศล่าสุดที่มีกฎหมายสมรสสำหรับคู่รักเพศเดียวกัน

ในทวีปเอเชีย ญี่ปุ่นได้เริ่มมีการรับรองทางกฎหมายคู่รักเพศเดียวกันในบางเขตการปกครอง ตั้งแต่ ค.ศ. 2015 แต่ยังไม่ได้มีการประกาศใช้ในระดับประเทศ และในประเทศไต้หวันภายใต้รัฐบาลของนางไช่ อิงเหวิน (Cai Yingwén) ประธานาธิบดีหญิงคนแรกไต้หวันได้สนับสนุนนโยบายและกฎหมายให้คู่รักเพศเดียวกันสามารถ

แต่งงานได้ ทั้งนี้ในบางเมืองของไต้หวันคู่รักเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนคู่ชีวิตได้บ้างแล้วตั้งแต่ ค.ศ. 2015 ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2017 ศาลรัฐธรรมนูญของไต้หวันได้ตัดสินว่า คู่รักเพศเดียวกันมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่จะแต่งงานกันได้ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีเวลา 2 ปีเพื่อทำการร่างกฎหมายและประกาศใช้ ในขณะที่ร่างกฎหมายอยู่ในระหว่างการพิจารณาของรัฐบาลและสภานิติบัญญัติขณะนี้

ในเรื่องที่ 8.2.1 นี้เราจะเห็นได้ว่าประเทศที่พัฒนาแล้วหลายๆ ประเทศให้ความสำคัญกับสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ และมุ่งแก้ไขกฎหมายและระเบียบต่างๆ เพื่อให้รับรองคู่รักเพศเดียวกัน ในยุโรปและอเมริกานั้น มีการพัฒนากฎหมายการรับรองคู่ชีวิต และ/หรือกฎหมายอนุญาตการแต่งงานของเพศเดียวกันแทบทั้งสิ้น ซึ่งอาจจะแตกต่างกันไปในเนื้อหาและขอบเขตของสิทธิประโยชน์ที่คุ้มครองและได้รับ และหากพิจารณาพัฒนาการของกฎหมายก็จะเห็นได้ว่าหลายๆ ประเทศเริ่มต้นพัฒนาด้วยการออกกฎหมายคู่ชีวิตก่อน ซึ่งเป็นคนละฉบับกับการสมรสของชายและหญิง และเมื่อสังคมมีความเข้าใจมากขึ้น มีการยอมรับมากขึ้น รวมถึงมีการผลักดันผ่านกระบวนการยุติธรรมอื่นๆ เช่น ศาลสูง ศาลรัฐธรรมนูญ ก็จึงได้เริ่มพัฒนารูปแบบเป็นการเปลี่ยนกฎหมายสมรสให้ครอบคลุมทุกเพศ ไม่ว่า ชาย หญิง หรือ เพศใดๆ ก็สามารถจดทะเบียนสมรสได้ โดยใช้กฎหมายฉบับเดียวกัน อันนำไปสู่ความเท่าเทียมทางกฎหมาย และการไม่เลือกปฏิบัติอย่างแท้จริง

ภาพที่ 8.3 แผนที่แสดงประเทศที่มีกฎหมายคู่ชีวิต หรือกฎหมายการแต่งงานของคู่รักเพศเดียวกัน
 ที่มา: <http://ilga.org/maps-sexual-orientation-laws>

กิจกรรม 8.2.1

จงอธิบายความแตกต่างระหว่างกฎหมายคู่ชีวิตและกฎหมายการสมรสพร้อมยกตัวอย่างกฎหมายจากประเทศต่างๆ

แนวตอบกิจกรรม 8.2.1

กฎหมายคู่ชีวิตมักจะให้สิทธิประโยชน์น้อยกว่ากฎหมายสมรส เช่น กฎหมาย PACS ของฝรั่งเศสไม่อนุญาตให้รับบุตรบุญธรรม แต่กฎหมายสมรสอนุญาตได้ เป็นต้น ในหลายๆ ประเทศนั้นผลักัดันให้มีกฎหมายคู่ชีวิตก่อนแล้วจึงเปลี่ยนแปลงกฎหมายสมรสให้ครอบคลุมทุกเพศ

เรื่องที่ 8.2.2

พันธกรณีความร่วมมือระหว่างประเทศและการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ

นอกจากการพัฒนากฎหมายเพื่อรับรองกลุ่มความหลากหลายทางเพศ และการรับรองการแต่งงานเพศเดียวกันในหลายๆ ประเทศ ซึ่งเกิดจากการปรับเปลี่ยนแนวความคิดในการนิยามเพศ และการพัฒนาเรื่องสิทธิมนุษยชนแล้วนั้น ในบริบทขององค์กรระหว่างประเทศหรือความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติก็ได้ให้ความสำคัญในเรื่องความหลากหลายทางเพศเช่นเดียวกัน ในบทนี้จะกล่าวถึงความก้าวหน้าของข้อตกลงหรือพันธกรณีระหว่างประเทศที่เป็นข้อตกลงร่วมในระดับสากลที่เกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศ

ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2006 ได้เกิดการรวมตัวของนักสิทธิมนุษยชนและผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ณ เมืองยอกยาการ์ตา สาธารณรัฐอินโดนีเซีย เพื่อร่างและจัดทำหลักการสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ โดยประกอบด้วยคณะกรรมการนักนิติศาสตร์ระหว่างประเทศ (International Commission of Jurists) และองค์กรบริการระหว่างประเทศเพื่อสิทธิมนุษยชน (International Services of Human Rights) และผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชน จาก 25 ประเทศทั่วโลก สำหรับประเทศไทยมีผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมคือ ศาสตราจารย์วิทิต มั่นตราภรณ์ เข้าร่วมและเป็นผู้ลงนามในหลักการดังกล่าว ซึ่งได้รับการรับรองและถูกขนานนามว่า หลักการยอกยาการ์ตา (Yogyakarta Principles, The Application of International Human Rights Law in Relation to Sexual Orientation and Gender Identity) หลักการดังกล่าวประกอบด้วย 29 ข้อ ดังนี้

- หลักการข้อ 1 สิทธิในการใช้สิทธิมนุษยชนที่เป็นสากล
- หลักการข้อ 2 สิทธิในความเสมอภาค และการห้ามเลือกปฏิบัติ
- หลักการข้อ 3 สิทธิในการรับรองทางกฎหมาย
- หลักการข้อ 4 สิทธิในชีวิต
- หลักการข้อ 5 สิทธิในหลักประกันของบุคคล
- หลักการข้อ 6 สิทธิในความเป็นส่วนบุคคล
- หลักการข้อ 7 สิทธิในความเป็นอิสระจากการถูกเพิกถอนเสรีภาพโดยพลการ
- หลักการข้อ 8 สิทธิในการพิจารณาคดีด้วยความเป็นธรรม
- หลักการข้อ 9 สิทธิในด้านการปฏิบัติในลักษณะความเป็นมนุษย์ ระหว่างถูกควบคุมตัว
- หลักการข้อ 10 สิทธิในความเป็นอิสระจากการทรมานและการปฏิบัติหรือลงโทษ ในลักษณะทารุณโหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือทำลายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- หลักการข้อ 11 สิทธิในความคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์ การค้าและการลักพาตัวมนุษย์ในทุกรูปแบบ
- หลักการข้อ 12 สิทธิในการทำงาน

- หลักการข้อ 13 สิทธิในประกันสังคม และมาตรการคุ้มครองทางสังคมหรืออื่น ๆ
- หลักการข้อ 14 สิทธิในมาตรฐานการครองชีพตามสมควร
- หลักการข้อ 15 สิทธิในการมีที่อยู่อาศัยตามสมควร
- หลักการข้อ 16 สิทธิในการศึกษา
- หลักการข้อ 17 สิทธิในการจัดให้มีมาตรฐานสูงสุดด้านสุขภาพ
- หลักการข้อ 18 ความคุ้มครองจากการกระทำที่มีขอบทางการแพทย์
- หลักการข้อ 19 สิทธิในความเห็นและการแสดงความคิดเห็น
- หลักการข้อ 20 สิทธิในอิสระด้านการชุมนุมโดยสงบและการสมาคม
- หลักการข้อ 21 สิทธิในอิสระด้านความคิด ความเชื่อและศาสนา
- หลักการข้อ 22 สิทธิในอิสระด้านการย้ายถิ่นฐาน
- หลักการข้อ 23 สิทธิในการแสวงหาที่พักพิง
- หลักการข้อ 24 สิทธิในการก่อตั้งครอบครัว
- หลักการข้อ 25 สิทธิในการมีส่วนร่วมในการดำรงชีวิตทางปกครอง
- หลักการข้อ 26 สิทธิในการมีส่วนร่วมในการดำรงชีวิตทางวัฒนธรรม
- หลักการข้อ 27 สิทธิในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน
- หลักการข้อ 28 สิทธิในการเยียวยาแก้ไขและการชดเชยในลักษณะเกิดผลใช้บังคับได้
- หลักการข้อ 29 ภาวะความรับผิดชอบ

จะเห็นได้ว่าหลักการต่าง ๆ นั้นเป็นหลักการสิทธิมนุษยชนพื้นฐานสำหรับมนุษย์ทุกคน หลักการยกยอการกระทำไม่ได้ผิดแผกแตกต่างหรือมีความพิเศษไปจากหลักการกฎหมายหรือพันธกรณีว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ ถึงแม้ว่าหลักการยกยอการกระทำจะไม่ได้มีสถานะเป็นพันธกรณีระหว่างประเทศ หรือเป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่มีข้อผูกพันทางกฎหมาย แต่ก็ยังเป็นหลักการสากลว่าด้วยสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศที่ต้องได้รับการปกป้องและคุ้มครองจากรัฐในฐานะมนุษย์และประชาชนคนหนึ่งเช่นเดียวกับหญิง-ชายทั่วไป

ความก้าวหน้าด้านการปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของกลุ่มความหลากหลายทางเพศได้ถูกยกระดับความสำคัญโดยกลไกของสหประชาชาติ เช่น กระบวนการ (Universal Periodic Review: UPR) ซึ่งเป็นกลไกภายใต้คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Council: HRC) ซึ่งกำหนดให้ประเทศสมาชิกสหประชาชาติทั้ง 193 ประเทศ จัดทำรายงานทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศ หรือเรียกว่ารายงาน UPR เพื่อเสนอต่อคณะมนตรีสิทธิมนุษยชน โดยมีการจัดทำรายงานทุก ๆ 5 ปี รายงานประเทศนั้นจะถูกตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญอิสระ และโดยรูปแบบ “เพื่อนแนะนำเพื่อน” (peer to peer review) โดยเปิดโอกาสให้แต่ละประเทศแสดงความคิดเห็นพร้อมให้ข้อเสนอแนะต่อสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศที่ถูกทบทวน โดยทุกประเทศได้เข้าร่วมกระบวนการ UPR โดยไม่มีข้อยกเว้น นับตั้งแต่การเปิดให้มีการนำเสนอรายงาน UPR รอบที่ 1 เมื่อ ค.ศ. 2008 การรายงานความก้าวหน้าและสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มความหลากหลายทางเพศก็มีมากขึ้นเรื่อยๆ UPR นับเป็นกลไกกระหว่างประเทศกลไกหนึ่งที่ทำหน้าที่ในการกำกับ

ติดตามการดำเนินงานด้านความเสมอภาคระหว่างเพศ และการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ ของประเทศสมาชิกสหประชาชาติ¹¹

เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2559 คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติได้มีข้อมติที่ 32/2 ว่าการปกป้องคุ้มครองเนื่องด้วยการกระทำความรุนแรงและการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งวิถีทางเพศ และอัตลักษณ์ทางเพศ (Resolution adopted by the Human Rights Council on 30 June 2016 - 32/2. Protection against violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity) ซึ่งมีเนื้อหาคัดค้านการกระทำความรุนแรงและการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งวิถีทางเพศ และอัตลักษณ์ทางเพศ และมีมติให้แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญอิสระของสหประชาชาติเพื่อดำเนินการตรวจสอบ และดำเนินการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงและการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งผู้ที่ได้รับคัดเลือกเป็นผู้เชี่ยวชาญตำแหน่งนี้คือ ศาสตราจารย์กิตติคุณ วิฑิต มันทาภรณ์ นักกฎหมายชาวไทย ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

นอกจากนี้กลไกระหว่างประเทศอื่นๆ ของสหประชาชาติได้เริ่มให้ความสำคัญ และผนวกประเด็นความหลากหลายทางเพศ หรือมักเรียกอย่างเป็นทางการว่า ประเด็นว่าด้วยวิถีทางเพศ เพศภาวะและอัตลักษณ์ทางเพศ (Sexual orientation and Gender identity and Expression: SOGIE) เข้าไปในกลไกพันธกรณีระหว่างประเทศอื่น ๆ อีกด้วย เช่น ในอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women: CEDAW) คณะกรรมการว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงทุกรูปแบบ (Committee on the Elimination of all Forms of Discrimination against Women) ได้มีข้อเสนอแนะหมายเลข 27 ว่าด้วยการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของสตรีสูงอายุ (General recommendation No.27 on older women and protection of their human rights) ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2010 โดยได้เพิ่มคำอธิบายการเลือกปฏิบัติในย่อหน้าที่ 13 ดังนี้ “การเลือกปฏิบัตินั้นมีมิติที่หลากหลาย ทั้งการเลือกปฏิบัติด้วยแห่งอายุ เพศ เพศภาวะ เชื้อชาติ ความพิการ ความยากจน วิถีทางเพศ และอัตลักษณ์ทางเพศ สถานการณ์ย้ายถิ่นฐาน สถานะทางครอบครัวและการแต่งงาน การรู้หนังสือ และเหตุผลอื่นๆ” และในข้อเสนอแนะหมายเลข 28 ว่าด้วยพันธกรณีของรัฐภาคีภายใต้ข้อ 2 ของอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (General recommendation No. 28 on the Core Obligation of States Parties under Article 2 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women) ได้กล่าวถึง ความทับซ้อนของเหตุและปัจจัยต่างๆ (Intersectionality) ที่นำไปสู่การเลือกปฏิบัติต่อสตรี “การเลือกปฏิบัติต่อสตรีด้วยเหตุแห่งเพศและเพศภาวะนั้นเชื่อมโยงกับปัจจัยอื่นๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสตรี ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ สถานภาพ สุขภาพ อายุ ชนชั้นทางสังคม วรรณะ และวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศและเพศภาวะอาจจะส่งผลกระทบต่อสตรีในกลุ่มต่างๆ เหล่านี้แตกต่างไปจากบุรุษ รัฐภาคีมีหน้าที่รับรองและห้ามไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบอันเกิดด้วยเหตุและปัจจัยเหล่านี้

¹¹ ARC International et al. (2016). *Sexual Orientation, Gender Identity and Expression and Sex Characteristics at the Universal Periodic Review*.

รวมถึงผลกระทบเชิงลบจากการเลือกปฏิบัติที่เกิดขึ้นต่อสตรี รัฐบาลก็มีหน้าที่ดำเนินนโยบาย โครงการ หรือมีมาตรการพิเศษเพื่อจัดการเลือกปฏิบัติเหล่านี้ให้หมดไป” ถึงแม้ว่าเดิมที่อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบจะเน้นการคุ้มครองและการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีเพียงเท่านั้น แต่การตีความคำนิยาม การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ ให้ครอบคลุมถึงเหตุแห่งเพศวิถี และเพศภาวะหรืออัตลักษณ์ทางเพศ ในข้อเสนอนี้ 27 และ 28 ที่เกิดในภายหลังนั้นเป็นการขยายความคุ้มครองของอนุสัญญา ไปสู่ประชากรกลุ่มความหลากหลายทางเพศ และเป็นการแสดงเจตนากรณีในการพิทักษ์รักษาและปกป้องสิทธิมนุษยชนของบุคคลทุกหมู่เหล่าให้เป็นไปตามหลักการสากล

ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child: CRC) ก็ได้ระบุถึงประเด็นว่าด้วยวิถีทางเพศ เพศภาวะและอัตลักษณ์ทางเพศ เช่นเดียวกัน เช่น ในข้อเสนอนี้ 3 ใน ค.ศ. 2003 เกี่ยวกับการติดเชื้อ HIV โดยระบุถึงเด็กที่ติดเชื้อนั้นมักถูกละเมิดสิทธิและไม่มาสารรถเข้าถึงการรักษาและการบริการทางการแพทย์ได้ เนื่องจากถูกเลือกปฏิบัติด้วยเพศวิถีที่แตกต่าง ในข้อเสนอนี้ 4 ใน ค.ศ. 2003 ในประเด็นทางด้านสุขภาพและการพัฒนาของเด็กยังระบุถึง ปัจจัยทับซ้อนที่ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อเด็ก นอกจากจะเกิดจากปัญหาด้านสุขภาพที่เด็กเป็นอยู่ยังเกิดจากเพศวิถีที่แตกต่าง ซึ่งทำให้เด็กกลุ่มนี้เป็นผู้ที่เปราะบางและเสี่ยงต่อการถูกระทำความรุนแรง การล่วงละเมิด และการแสวงหาผลประโยชน์ ดังนั้นรัฐควรจะต้องให้ความสำคัญต่อการให้ความรู้ในเรื่องเพศวิถีต่อเด็ก และผลักดันการเปลี่ยนแปลงค่านิยมในด้านเพศวิถี เพื่อให้เด็กสามารถเข้าถึงการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้อง

ข้อเสนอนี้ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อที่ 11 ใน ค.ศ. 2011 เป็นข้อเสนอนี้แรกที่คณะกรรมการ CRC ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ทางเพศ โดยระบุว่าเด็กมีสิทธิที่จะเป็นอิสระ และไม่ถูกระทำความรุนแรง ไม่ว่าจะมีความรุนแรงในรูปแบบใด ดังนั้นรัฐจึงต้องปกป้องและป้องกันการกระทำความรุนแรงและการเลือกปฏิบัติที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กที่เปราะบางและเป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งรวมถึงเด็ก ๆ ที่เป็นหญิงรักรักชาย ชายรักชาย คนข้ามเพศ เป็นต้น รัฐจะต้องดำเนินการในเชิงรุกเพื่อรับรองความปลอดภัยและการได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมแก่เด็ก ๆ เหล่านี้เหมือนเด็กทั่ว ๆ ไป

ถึงแม้ว่าอนุสัญญาระหว่างประเทศเหล่านี้จะระบุชัดเจนถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่รัฐภาคีต้องปฏิบัติตามในการคุ้มครองกลุ่มความหลากหลายทางเพศ อันเนื่องจากอนุสัญญาเหล่านี้เป็นอนุสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีกระแสเรียกร้องสนับสนุนให้เกิดการตีความตามอนุสัญญาเหล่านี้ให้กว้างครอบคลุม และชัดเจนมากขึ้น ตัวอย่างเช่น ในอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ยังถูกมองว่าเป็นอนุสัญญาที่คุ้มครองแต่ผู้หญิงที่เป็นผู้หญิงโดยเพศกำเนิด ซึ่งอาจจะรวมกลุ่มหญิงรักรักหญิง กลุ่มคนรักสองเพศ และคนข้ามเพศด้วย แต่ในความเป็นจริง กลุ่มชายรักชาย หรือผู้ชายเองก็อาจจะได้รับผลกระทบจากการเลือกปฏิบัติหลาย ๆ อย่าง จึงควรจะมีการตีความใหม่ว่าผู้ที่ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศไม่ได้มีแต่ผู้หญิง อาจจะมีผู้ชายด้วย และควรมีการปกป้องคุ้มครองให้อนุสัญญาดังกล่าวครอบคลุมทุกเพศจริง ๆ

สำหรับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก คณะกรรมการ CRC ยังขาดความชัดเจน สอดคล้อง และเป็นรูปธรรม โดยในการออกเอกสารข้อสรุปสำหรับรายงานจากประเทศต่าง ๆ โดยยังไม่มีการปกป้องสิทธิของเด็กที่

เป็นความหลากหลายทางเพศอย่างชัดเจนในทุกประเด็น และในทุกประเทศสมาชิกภาคี จึงยังต้องมีการปรับปรุง ทำให้ประเด็นความหลากหลายทางเพศในสิทธิเด็กเป็นประเด็นเร่งด่วนที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกระทำ ความรุนแรง การเลือกปฏิบัติ การมีสิทธิในการนิยามตนเอง และเลือกเพศที่ตนเองต้องการ ซึ่งมีความสำคัญมาก สำหรับเด็กที่เป็นคนข้ามเพศ และ Intersex

ตัวอย่างจากกฎหมายระหว่างประเทศและองค์การสากลเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การเปิดมุมมองและการ เชื่อมโยงทัศนคติเรื่องเพศ อัตลักษณ์ทางเพศ กับสิทธิมนุษยชน อีกทั้ง มุมมองต่อชีวิตคู่และชีวิตครอบครัวของ รัฐ และสังคมต่างๆ ทั่วโลก ที่ได้ก้าวข้ามผ่านการยึดติดกับระบบคิดแบบสองเพศ (Binary) ไปยังฐานความคิด แบบเพศหลากหลาย (Diversity) และมุมมองเรื่องเพศนั้นที่ไม่ได้ยึดโยงกับเพศกำเนิดเลย แต่เพศถูกตีความเป็น สิทธิของบุคคลที่จะเลือกที่จะเป็น และเลือกแนวทางชีวิตที่ต้องการได้

สิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศยังได้กลายเป็นประเด็นสากลที่สหประชาชาติ และนานาประเทศ ให้ความสำคัญ และตระหนักว่ายังเกิดความไม่เสมอภาคระหว่างเพศ การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งเพศ และการละเมิดสิทธิความเป็นมนุษย์ของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ จึงมีมติตกลงร่วมกันเพื่อทำให้เกิดการ ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน ผ่านกลไกด้านสิทธิมนุษยชนและอนุสัญญาต่างๆ หากเปรียบเทียบ ความก้าวหน้าเรื่องสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศในระดับมาตรฐานสากลกับในประเทศไทยก็ยังพบว่า มี ช่องว่าง และยังห่างไกลเป้าหมายอยู่มาก เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายรับรองกลุ่มความหลากหลาย ทางเพศ และในทางปฏิบัติกลุ่มความหลากหลายทางเพศก็ยังถูกเลือกปฏิบัติอยู่มาก ดังนั้นรัฐไทยในฐานะเป็น ประเทศสมาชิก และรัฐภาคีของอนุสัญญาต่างๆ จึงมีหน้าที่ที่จะปฏิบัติตามพันธกรณีด้วยการสร้างมาตรการ นโยบาย และดำเนินการเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ ไม่ว่าจะเป็นเพศใดๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายของ การคุ้มครองปกป้องและรับรองสิทธิประชาชนทุกคน ทุกเพศ และเพื่อให้เกิดความเสมอภาคระหว่างเพศอย่าง แท้จริง

กิจกรรม 8.2.2

จงยกตัวอย่างหลักการสากล หรืออนุสัญญาระหว่างประเทศที่คุ้มครองกลุ่มความหลากหลายทางเพศ

แนวตอบกิจกรรม 8.2.2

หลักการยกยอการคาร์ตา กระบวนการ Universal Periodic Review อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือก ปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ หรืออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เป็นต้น

ตอนที่ 8.3

ปัญหาและแนวโน้มการพัฒนาความเสมอภาคระหว่างเพศ และความเท่าเทียมของมนุษย์ในบริบทโลก

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 8.3 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

8.3.1 ปัญหาและแนวโน้มการพัฒนาความเสมอภาคระหว่างเพศ และความเท่าเทียมของมนุษย์ในบริบทโลก

8.3.2 แนวทางการพัฒนาด้านการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศสำหรับประเทศไทย

แนวคิด

1. แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ และแนวโน้มสถานการณ์ในบริบทโลกในปัจจุบัน
2. แนวคิดการพัฒนากฎหมาย และแนวนโยบายเพื่อปกป้องกลุ่มความหลากหลายทางเพศในสังคมไทย

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 8.3 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายแนวโน้มสถานการณ์ของกลุ่มความหลากหลายทางเพศในบริบทโลกปัจจุบันได้
2. อธิบายแนวโน้มสถานการณ์ของกลุ่มความหลากหลายทางเพศในบริบทประเทศไทย การพัฒนากฎหมาย และแนวนโยบายที่เกี่ยวข้องได้

เรื่องที่ 8.3.1

ปัญหาและแนวโน้มการพัฒนาความเสมอภาคระหว่างเพศ และความเท่าเทียมของมนุษย์ในบริบทโลก

ในปัจจุบัน หากมองในบริบทโลกสิทธิมนุษยชนของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ ก็ยังไม่ได้ถูกคุ้มครองอย่างทั่วถึงในทุกๆ ประเทศในโลก ถึงแม้ว่าจะมีการกำหนดกฎหมายพันธกรณีระหว่างประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหลักการยกยอการรดา กระบวนการ Universal Periodic Review หรืออนุสัญญาระหว่างประเทศต่างๆ หรือแม้แต่ข้อมติคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติได้ ข้อที่ 32/2 ซึ่งมีเจตจำนงที่จะผลักดันการปกป้องสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ เพื่อให้ทุกประเทศสมาชิกเห็นความสำคัญในการออกกฎหมายหรือมาตรการแก้ไขเพื่อความเสมอภาคของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ และได้แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญอิสระของสหประชาชาติเพื่อดำเนินการตรวจสอบ และดำเนินการแก้ไขปัญหาความรุนแรงและการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ในการลงมติครั้งนั้น มีกลุ่มประเทศคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติที่เห็นด้วย 23 ประเทศ และที่ไม่เห็นด้วย 18 ประเทศ และมีประเทศที่งดออกเสียง 6 ประเทศ จากตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่าประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนของกลุ่มความหลากหลายทางเพศยังไม่เป็นที่ยอมรับของหลายประเทศ หากพิจารณาจากกลุ่มประเทศที่ไม่เห็นด้วยกับข้อมติ 32/2 จะเห็นได้ว่าเป็นกลุ่มประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม กลุ่มประเทศในสหภาพโซเวียต และกลุ่มประเทศแอฟริกา ซึ่งกลุ่มประเทศเหล่านี้ยังมีข้อจำกัดด้านแนวคิดของศาสนาที่มองว่า ความหลากหลายทางเพศเป็นเรื่องผิดบาป และการแสดงออกทางความหลากหลายทางเพศ เช่น การเป็นคนรักเพศเดียวกัน หรือการแต่งกายข้ามเพศ เป็นเรื่องผิดกฎหมาย

จากรายงานของวิทิต มันทาภรณ์ ผู้เชี่ยวชาญอิสระของสหประชาชาติด้านสิทธิความหลากหลายทางเพศ ได้ระบุว่า ในปัจจุบันยังมีประเทศต่างๆ ในโลกมากกว่า 70 ประเทศที่ยังกำหนดให้การรักเพศเดียวกันเป็นความผิดทางกฎหมาย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างชายรักชาย ในจำนวนนี้มีประมาณ 40 ประเทศที่ลงโทษหญิงรักหญิง หรือหญิงที่มีเพศสัมพันธ์กับหญิง ในจำนวนประเทศเหล่านี้ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในทวีปแอฟริกาและเอเชีย (ตะวันออกกลาง) มีการกำหนดบทลงโทษถึงขั้นประหารชีวิต และยังมี การตัดสินลงโทษประหารชีวิตจริง ๆ ในหลายพื้นที่ ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาหลายประเทศมุ่งหน้าแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการยกเลิกการเอาผิดกับกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน เช่น เบลิจ โมซัมบิก ปาเลา ซีเชลล์ เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นเป็นความก้าวหน้าที่ดี แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติยังเกิดปัญหาการกีดกัน การเลือกปฏิบัติ หรือความรุนแรงกับกลุ่มความหลากหลายทางเพศได้ เนื่องด้วยช่องว่างทางกฎหมายอื่นๆ หรือการกำหนดการเอาผิดทางกฎหมายด้านอื่นๆ เช่น การห้ามการแต่งกายข้ามเพศ การห้ามการค้าประเวณี เป็นต้น ยังเป็นช่องทางทำให้เกิดการกระทำ ความรุนแรง ความไม่เป็นธรรม และการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มความหลากหลายทางเพศได้ ตัวอย่างเช่น ประเทศแคมารูนได้กำหนดการเอาผิดกับคนรักเพศเดียวกันในกฎหมายอาญา มาตรา 347 โดยระบุว่า “ผู้ใดมีความสัมพันธ์

ทางเพศกับบุคคลเพศเดียวกันจะต้องได้รับโทษจำคุกหกเดือนถึงห้าปี และปรับ 20,000 ถึง 200,000 ฟรังก์” หรือในอียิปต์ที่ถึงแม้จะไม่มีกฎหมายห้ามความสัมพันธ์รักเพศเดียวกันอย่างเป็นทางการ แต่ก็มี การเอาผิดคนที่รักเพศเดียวกันโดยช่องทางกฎหมายอื่นๆ เช่น กฎหมายการห้ามค้าประเวณี และกฎหมายว่าด้วยการกระทำที่ผิดศีลธรรม เป็นต้น จากการสำรวจขององค์กรกลุ่มความหลากหลายทางเพศนานาชาติ หรือ ILGA ใน ค.ศ. 2016 พบว่าในอียิปต์ ร้อยละ 44 ของผู้ถูกสำรวจให้ความเห็นว่า ความหลากหลายทางเพศนั้นเป็นอาชญากรรมอย่างหนึ่ง และมากกว่าร้อยละ 53 ไม่สบายใจหากมีเพื่อนบ้านที่เป็นเกย์หรือเลสเบียน

ในกลุ่มประเทศมุสลิมมีการลงโทษคนที่รักเพศเดียวกันและคนข้ามเพศอย่างรุนแรง ยกตัวอย่างเช่น อิหร่าน ซึ่งเป็นประเทศที่มีการใช้กฎหมายชะรีอะห์ ซึ่งเป็นกฎหมายตามหลักศาสนาอิสลาม ได้กำหนดว่าบุคคลเพศชายที่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายโดยการสอดใส่ต้องถูกลงโทษโดยการประหารชีวิต หากเป็นการสัมผัสภายนอก จะต้องถูกลงโทษโดยการเชียน อีกทั้งมุมมองในสังคมอิหร่านยังมองว่าการรักเพศเดียวกันนั้นเป็นอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก และทำให้เกิดความเสื่อมเสียทางสังคม มีรายงานว่าตั้งแต่อิหร่านเปลี่ยนแปลงเป็นประเทศโดยการปฏิวัติด้านการเมืองและศาสนาจนกลายเป็นรัฐอิสลาม คาดว่ามีผู้ถูกตัดสินประหารชีวิตเนื่องจากข้อหาการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกันประมาณ 4,000 - 6,000 คน แม้จะมีการต่อต้านและการเรียกร้องจากสหประชาชาติ หรือองค์การระหว่างประเทศ แต่ก็ยังไม่ส่งผลในการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์แต่อย่างใด

มาเลเซียเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการใช้กฎหมายชะรีอะห์ในบางรัฐ ซึ่งกำหนดโทษสำหรับผู้ที่มีความสัมพันธ์แบบหญิงรักหญิง หรือชายรักชาย ในรัฐปูเลาปีนัง ของประเทศมาเลเซียได้กำหนดโทษในกรณีที่บุคคลมีความสัมพันธ์รักเพศเดียวกัน เป็นการปรับจำนวน 5,000,000 ริงกิตต์ การจำคุก 3 ปี และการลงโทษด้วยการโบย

ในกลุ่มประเทศแอฟริกาหลายประเทศที่ถือเป็นพื้นที่อันตรายสำหรับกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน เช่น อุกันดา รัฐบาลอุกันดาได้ออกกฎหมายต่อต้านการรักเพศเดียวกันใน ค.ศ. 2013 โดยกำหนดโทษผู้กระทำความผิดเป็นการจำคุกตลอดชีวิต และห้ามการแต่งงานระหว่างเพศเดียวกันและการสนับสนุนความหลากหลายทางเพศ ต่อมาใน ค.ศ. 2014 ศาลรัฐธรรมนูญของอุกันดาได้มีมติยกเลิกกฎหมายดังกล่าวเพราะรัฐบาลขาดองค์ประกอบที่สมบูรณ์ในการออกกฎหมายในขณะนั้น แต่อย่างไรก็ตามการรักเพศเดียวกันก็ยังผิดกฎหมายอาญามาตั้งแต่ ค.ศ. 1950 มีความพยายามจะออกกฎหมายนี้ขึ้นมาให้ได้ในปลาย ค.ศ. 2014 และสถานการณ์ความตึงเครียดในช่วงที่ออกกฎหมายทำให้ชาวอุกันดาที่เป็นกลุ่มความหลากหลายทางเพศขอลี้ภัยและเดินทางออกนอกประเทศ เช่น อพยพไปประเทศเคนยา ใน ค.ศ. 2016 เกิดการจับกุมกลุ่มคนรักเพศเดียวกันครั้งใหญ่ในอุกันดา มีผู้ถูกจับกุม 20 คน และได้รับการปล่อยตัวโดยไม่ถูกตั้งข้อหา แต่ก็ถือเป็นการปฏิบัติการณ์เพื่อข่มขู่ และรีดรอนสิทธิบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

จากการต่อต้านกลุ่มความหลากหลายทางเพศอย่างรุนแรงในประเทศเหล่านี้ ทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานเพื่อขอลี้ภัยของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ ฝรั่งเศสเป็นประเทศแรกๆ ที่ให้สิทธิการขอลี้ภัยเนื่องจากเหตุอันตรายที่จะเกิดขึ้นด้วยเหตุแห่งเพศ เนเธอร์แลนด์ก็ให้สิทธิที่จะเปิดรับบุคคลที่อาจจะตกอยู่ในอันตรายหากต้อง

ถูกส่งกลับประเทศ ในปัจจุบันมีหลายประเทศที่อนุญาตให้ขอลี้ภัยได้เนื่องจากเหตุผลความไม่ปลอดภัยในประเทศเดิม อันเนื่องมาจากการเป็นบุคคลที่เป็นความหลากหลายทางเพศ แต่ในทางปฏิบัติก็ยังมีอุปสรรคปัญหาและความยากในการพิสูจน์สาเหตุและสถานการณ์จริงที่ผลักดันให้ขอลี้ภัย ผู้ขอลี้ภัยเองต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ตกอยู่ในอันตรายจริง ๆ และบางทีก็ถูกคุมขังร่วมกับผู้ขอลี้ภัยคนอื่น ๆ ที่รังเกียจบุคคลที่เป็นความหลากหลายทางเพศ จึงเกิดความเสี่ยงในการถูกทำร้าย ถูกกระทำความรุนแรง หรือถูกเลือกปฏิบัติ ในประเทศปลายทางได้

ความขัดแย้งและการไม่ยอมรับกลุ่มความหลากหลายทางเพศยังเกิดขึ้นอยู่ทั่วทุกมุมโลก และบางครั้งก็มีแนวโน้มที่จะมีสถานการณ์ที่เลวร้ายลงแม้จะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ส่วนหนึ่งเป็นเพราะกระแสแนวคิดอนุรักษนิยมที่ก่อตัวเพิ่มอิทธิพลมากขึ้นทั้งทางการเมืองและทางสังคม ดังเห็นได้จากการขึ้นรับตำแหน่งของประธานาธิบดี โดนัลด์ ทรัมป์ (Donald J. Trump) จากพรรคริพับลิกัน ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งส่งผลให้นโยบายด้านความเสมอภาคระหว่างเพศและการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศไม่ได้รับการสนับสนุนและถูกจำกัดมากขึ้น ในช่วงที่ประธานาธิบดีบารัค โอบามา (Barack Obama) ดำรงตำแหน่งอยู่นั้น มีความก้าวหน้าในด้านสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศหลายประเด็น ซึ่งเป็นแนวนโยบายของประธานาธิบดีโอบามาเอง เช่น การสนับสนุนคนข้ามเพศในกองทัพสหรัฐอเมริกา และการสนับสนุนการแต่งงานของคู่รักเพศเดียวกัน แต่เมื่อประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ขึ้นดำรงตำแหน่งเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2017 ความก้าวหน้าหลาย ๆ อย่างก็หยุดชะงักและกลับถูกผลักดันในทางตรงกันข้าม เช่น ความพยายามของโดนัลด์ ทรัมป์ที่จะกีดกันคนข้ามเพศในกองทัพสหรัฐอเมริกาโดยการอ้างว่ากองทัพต้องสูญเสียเงินมากเกินไปในการดูแลสุขภาพของคนกลุ่มนี้ หรือการแต่งตั้งผู้พิพากษาสูงที่มีแนวความคิดอนุรักษนิยมและต่อต้านความหลากหลายทางเพศ ซึ่งอาจจะส่งอิทธิพลต่อจากผ่านกฎหมายการจัดการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มความหลากหลายทางเพศ และสิทธิของคนข้ามเพศในการเข้าห้องน้ำสาธารณะตามเพศสภาพ โดนัลด์ ทรัมป์ยังสนับสนุนแนวคิดและแนวปฏิบัติด้านการเคารพเสรีภาพทางศาสนาที่จะทำให้เกิดการตีความว่าเสรีภาพทางศาสนานั้นสำคัญกว่าสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ และจะทำให้เกิดการอ้างเสรีภาพทางศาสนาเพื่อกระทำการเลือกปฏิบัติ หรือการกระทำที่ไม่เป็นธรรมต่อกลุ่มความหลากหลายทางเพศได้ โดยโดนัลด์ ทรัมป์มีนโยบายสนับสนุนกรณีการฟ้องร้องของชายคนทำขนมเค้กและคู่รักเกย์คู่หนึ่ง (Masterpiece Cakeshop Ltd. v. Colorado Civil Rights Division) ซึ่งชายคนทำขนมเค้กยื่นกรานปฏิเสธรการทำขนมเค้กให้คู่รักเกย์ในงานแต่งงานของพวกเขา เนื่องด้วยอ้างว่าความเชื่อทางศาสนาที่ตนเองนับถือ กรณีฟ้องร้องนี้ทำให้เกิดกระแสการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก และหากผลการพิจารณาคดียืนยันความชอบธรรมของชายคนทำขนมเค้กที่มีสิทธิที่จะปฏิเสธได้ตามหลักการเสรีภาพทางศาสนา ก็อาจจะทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายที่ทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มความหลากหลายทางเพศ อย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยอ้างเสรีภาพทางศาสนา

ประเด็นความเสมอภาคระหว่างเพศของกลุ่มความหลากหลายทางเพศนั้นยังเป็นประเด็นที่ทำนายและยังต้องเผชิญอุปสรรคปัญหาและการต่อสู้อีกมาก ทั้งจากความเชื่อทางศาสนาที่สร้างกรอบคิดในเรื่องเพศที่จำกัดและสร้างให้กลุ่มความหลากหลายทางเพศเป็นความผิดบาปที่ต้องกำจัดออกจากสังคม ซึ่งถือเป็นเรื่อง

ยากลำบากที่จะต่อสู้ในประเด็นความหลากหลายทางเพศ และในบางกรณีสำหรับบางประเทศ เช่น ประเทศไทย ที่ไม่ได้ต่อสู้กับประเด็นทางศาสนาเท่าใดนัก แต่ก็ยังต้องต่อสู้กับกรอบความคิดแบบสองเพศที่ยังมีอำนาจควบคุมความคิดของคนในสังคม รวมถึงกฎหมายบ้านเมือง กฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ต้องได้รับการแก้ไขในระดับโครงสร้าง

วิทิต มันทาภรณ์ ผู้เชี่ยวชาญอิสระของสหประชาชาติด้านสิทธิความหลากหลายทางเพศของสหประชาชาติ ได้เสนอแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อส่งเสริมสิทธิและความเสมอภาคของกลุ่มความหลากหลายทางเพศไว้ 6 ประเด็น ได้แก่

1. การยกเลิกการเอาผิดทางกฎหมายกับคนที่รักเพศเดียวกันและความสัมพันธ์ทางเพศ ระหว่างคนเพศเดียวกัน ซึ่งถือกันได้ขั้นแรกในการความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ

2. มาตรการการจัดการเลือกปฏิบัติ การถูกเลือกปฏิบัติหรือการถูกกีดกันนั้นเกิดจากหลายสาเหตุ และปัจจัย ซึ่งอาจจะไม่ได้เกิดจากเพศเพียงอย่างเดียว แต่อาจจะเป็นผลมาจากเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ อายุ ความพิการ สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสัญชาติ หรือสถานะทางกฎหมายของบุคคล การเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอาจจะทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติที่ทับซ้อนไปอีก ดังนั้นการมีมาตรการการจัดการเลือกปฏิบัติต้องคำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้ และจะต้องบังคับใช้ในทุกระดับของสังคม เช่น ในระบบการศึกษา ในการทำงาน และในการใช้ชีวิตประจำวัน ถึงแม้ว่าในบางประเทศจะมีกฎหมายแล้ว แต่สิ่งสำคัญที่สุดคือการนำไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างแท้จริงและเป็นรูปธรรม

3. การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศของคนข้ามเพศ ในบางประเทศได้มีการออกกฎหมายรับรองเพศให้แก่คนข้ามเพศแล้ว ทั้งนี้ไม่เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนคำนำหน้า แต่ยังเป็นการรับรองสิทธิตามเพศที่เปลี่ยนไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยในบางประเทศมีกฎหมายที่มีความก้าวหน้าที่อยู่บนพื้นฐานสิทธิมนุษยชน สิทธิในการนิยามตนเองละสิทธิในความเป็นส่วนตัว โดยไม่บังคับว่าจะต้องผ่าตัดแปลงเพศแล้ว หรือผ่านกระบวนการทางการแพทย์หรือทางจิตวิทยา และไม่บังคับทำหมันหรือบังคับหย่าร้างก่อน ซึ่งประเทศที่มีกฎหมายเหล่านี้ ได้แก่ อาร์เจนตินา ออสเตรเลีย มอลดีวา และประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย เป็นต้น การมีกฎหมายรับรองเพศส่งผลให้เกิดความรุนแรงน้อยลง และจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนข้ามเพศในการใช้ชีวิต

4. การยกเลิกการตีตราและการระบุว่าความหลากหลายทางเพศเป็นโรคหรือความผิดปกติ ในปัจจุบันยังมีความเชื่อว่าการเป็นเกย์ เลสเบียน หรือคนข้ามเพศเป็นความผิดปกติ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ผิด ในบางประเทศยังมีการรักษาคนรักเพศเดียวกันด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้เลิกเป็น ซึ่งไม่ใช่วิธีการที่ถูกต้อง อีกทั้งยังเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอีกด้วย แนวทางแก้ไขปัญหาคือ ต้องสนับสนุนให้กลุ่มความหลากหลายทางเพศเข้าถึงการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน โดยไม่ถูกเลือกปฏิบัติหรือกีดกัน ทั้งนี้จะต้องดำเนินการร่วมไปกับการให้ความรู้ที่ทันสมัยแก่บุคลากรทางการแพทย์

5. การขจัดกีดกันทางสังคม การกีดกันในสังคมต่อกลุ่มความหลากหลายทางเพศที่ยังเกิดขึ้นนั้นส่งผลให้เกิดการกระทำ ความรุนแรง และการเลือกปฏิบัติในรูปแบบต่างๆ ทั้งการกีดกันในที่ทำงาน ในสถานศึกษา การจัดการกีดกันทางสังคมจะต้องได้รับความร่วมมือทางทุกภาคส่วน ทั้งคนในชุมชน ผู้นำทางการเมือง ผู้นำทาง

ศาสนา ที่จะต้องทำให้เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันในสังคม ถึงแม้ว่าเราจะมีความแตกต่างกัน การกีดกันทางสังคมต่อกลุ่มความหลากหลายทางเพศ จะมีผลต่อเศรษฐกิจและสังคม เช่น การกีดกันกลุ่มความหลากหลายทางเพศไม่ให้เข้าถึงการบริการสุขภาพนั้น อาจจะทำให้เกิดการติดเชื้อในกลุ่มเฉพาะมากยิ่งขึ้น เป็นต้น ดังนั้นการเปิดโอกาสให้กลุ่มความหลากหลายทางเพศย่อมเป็นผลดีต่อการสร้างสังคมที่น่าอยู่ สบงสุข และยั่งยืน

6. การส่งเสริมความเท่าเทียมและการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นผ่านการศึกษา นโยบายด้านการศึกษาของรัฐต้องสอดแทรกความรู้ความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางเพศเข้าไปในหลักสูตรของเด็กนักเรียน เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจใหม่ๆ แก่สังคม ทั้งนี้จะต้องมีความฝึกอบรมครูอาจารย์เพื่อให้เข้าใจและสามารถถ่ายทอดความเข้าใจเรื่องมุมมองเรื่องเพศได้อย่างถูกต้อง

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals)¹² ก็สามารถเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะสอดแทรกประเด็นเรื่องการส่งเสริมความเท่าเทียมและความเสมอภาคของกลุ่มความหลากหลายทางเพศเข้าไปในแนวนโยบายและการดำเนินงานด้านการพัฒนาประเทศ เนื่องจากหลักการของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นเน้นหลักการ “การไม่ทิ้งใครไว้เบื้องหลัง” (No one is left behind) ซึ่งต้องรวมคนทุกกลุ่มไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันอย่างไร เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงสามารถเป็นโอกาสหนึ่งที่รัฐต่างๆ จะสามารถสอดแทรกการดำเนินการด้านการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศไว้ในแนวนโยบายด้านการพัฒนาของตนเองได้

¹² การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development: SD) เริ่มต้นจากการประชุมสหประชาชาติ ครั้งที่ 2 ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ใน ค.ศ. 1992 ประเทศสมาชิกต่างๆ ประชุมร่วมกันในหัวข้อว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (Environment and Development) และได้เห็นชอบให้ประกาศหลักการแห่งสิ่งแวดล้อม และแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) สำหรับทศวรรษ 1990 และคริสต์ศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นแผนแม่บทของโลกสำหรับการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และในเวลาต่อมาได้มีการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) จำนวน 8 เป้าหมาย ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี (พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2558) อาทิ การขจัดความยากจนและความหิวโหย การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและบทบาทสตรี และการรักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เป็นต้น ปัจจุบัน MDGs ได้สิ้นสุดลงแล้ว โดยประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในหลายประเทศ เช่นเดียวกับประเทศไทย และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการพัฒนา องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นใหม่โดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ทั้งนี้ เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2558 นายกรัฐมนตรีของไทยพร้อมคณะเข้าร่วมประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญ ครั้งที่ 70 พร้อมกับผู้นำจากประเทศสมาชิก 193 ประเทศ หัวข้อการประชุมในครั้งนั้นคือ การพัฒนาที่ยั่งยืน พร้อมกันนี้ผู้นำจากประเทศสมาชิกเหล่านี้ได้ร่วมรับรอง ร่างเอกสารเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนหลัง ค.ศ. 2015 Sustainable Development Goals ที่เรียกว่า Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development (การปรับเปลี่ยนโลกของเรา: วาระ 2030 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน)

กิจกรรม 8.3.1

จงยกตัวอย่างและอธิบายแนวทางในการแก้ไขปัญหา เพื่อส่งเสริมสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ

แนวตอบกิจกรรม 8.3.1

1. การยกเลิกการเอาผิดทางกฎหมายกับคนที่รักเพศเดียวกันและความสัมพันธ์ทางเพศ ระหว่างคนเพศเดียวกัน
 2. มาตรการการจัดการเลือกปฏิบัติ
 3. การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศของคนข้ามเพศ
 4. การยกเลิกการตีตราและการระบุว่าความหลากหลายทางเพศเป็นโรคหรือความผิดปกติ
 5. การขจัดกีดกันทางสังคม
 6. การส่งเสริมความเท่าเทียม และการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นผ่านการศึกษา
-

เรื่องที่ 8.3.2

แนวทางการพัฒนาด้านการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ สำหรับประเทศไทย

ในบริบทประเทศไทย มีการต่อสู้เรียกร้องเพื่อความเท่าเทียมและความเสมอภาคระหว่างเพศของกลุ่มความหลากหลายทางเพศมาอย่างยาวนาน การต่อสู้ที่เรียกว่าประสบความสำเร็จอย่างชัดเจน ได้แก่ กรณีการเปลี่ยนแปลงเอกสาร ส.ด. 43 ในการยกเว้นการเกณฑ์ทหารสำหรับกลุ่มสาวประเภทสองหรือผู้หญิงข้ามเพศ จากเดิมที่เอกสารยกเว้นการเกณฑ์ทหารระบุสาเหตุของการยกเว้นว่า “จิตผิดปกติอย่างถาวร” ได้เปลี่ยนเป็น “ภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด” หรือการขยายความคำว่า “เพศ” ในบันทึกเจตนากรมตำรวจรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ว่า ความแตกต่างเรื่อง “เพศ” นอกจากหมายถึงความแตกต่างระหว่างชายหรือหญิงแล้ว ยังหมายถึงรวมถึงความแตกต่างของบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศ (Sexual Identity) หรือเพศสภาพ (Gender) หรือความหลากหลายทางเพศ (Sexual Diversity) แตกต่างจากเพศที่ผู้นั้นถือกำเนิดอยู่ด้วย ความก้าวหน้าเหล่านี้ถือเป็นความก้าวหน้าในทางกฎหมายที่ได้รับการรับรองจากรัฐ และเป็นรากฐานแรกในการต่อสู้เรียกร้องของกลุ่มความหลากหลายทางเพศในปัจจุบัน

พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ถือเป็นกฎหมายฉบับแรกของรัฐไทยที่ให้การคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศอย่างชัดเจน โดยมาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้ระบุว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ” หมายความว่า “การกระทำหรือไม่กระทำการใด อันเป็นการแบ่งแยก กีดกัน หรือจำกัดสิทธิประโยชน์ใดๆ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม โดยปราศจากความชอบธรรม เพราะเหตุที่บุคคลนั้นเป็นเพศชายหรือเพศหญิง หรือมีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด” ทั้งนี้ วลีที่ว่า “การแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด” มีความหมายรวมถึงบุคคลที่แตกต่างจากจากเพศชาย และเพศหญิงทั่วไป ได้แก่ ชายรักชาย หญิงรักหญิง และคนข้ามเพศ แต่อย่างไรก็ตาม ในหลักการแล้วกฎหมายฉบับนี้ก็ข้อจำกัดและช่องว่างที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมไม่เป็นธรรม และเป็นประเด็นที่ภาคประชาสังคมและผู้มีส่วนได้เสียวิพากษ์วิจารณ์แสดงความไม่เห็นด้วย นั่นคือ มาตรา 17 ซึ่งได้กำหนดข้อยกเว้นไว้ว่า “การกำหนดนโยบาย กฎ ระเบียบ ประกาศ มาตรการ โครงการ หรือวิธีปฏิบัติของหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือบุคคลใดในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศจะกระทำมิได้ การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง เพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัย หรือการปฏิบัติตามหลักการทางศาสนา หรือเพื่อความมั่นคงของประเทศ ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ” ข้อยกเว้นดังกล่าวนี้สามารถตีความได้ว่า การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศย่อมเกิดขึ้นได้โดยไม่ผิดกฎหมาย หากเป็นการปฏิบัติตามหลักการศาสนา และเพื่อเป็นการรักษาความมั่นคงของประเทศ

การกำหนดข้อยกเว้นดังกล่าว ทำให้เกิดการตั้งคำถามถึงขอบเขตการตีความหลักการศาสนา และความมั่นคงของประเทศ เพราะในทางปฏิบัติ ข้อยกเว้นเหล่านี้ล้วนเป็นข้ออ้างในการละเมิดสิทธิ การควบคุม และการเลือกปฏิบัติต่างๆ ด้วยเหตุแห่งเพศที่มีอยู่แล้วในสังคมปัจจุบัน และล้วนเป็นคำที่มีความหมายกว้าง สามารถตีความได้มากมาย การตีความย่อมขึ้นอยู่กับวิจรรณญาณ และทัศนคติของผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัย และเป็นการยากที่จะสร้างบรรทัดฐานที่เป็นกลาง และเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง อีกทั้งการบัญญัติข้อยกเว้นในเรื่องหลักการศาสนา และความมั่นคงของประเทศยังเป็นผลผลิตซ้ำและเสริมสร้างความแข็งแกร่งของแนวคิดชายเป็นใหญ่ เพราะในสังคมเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า พื้นที่ของสถาบันศาสนา การเมืองการปกครอง และการทหารยังเป็นพื้นที่ของผู้ชาย เพศอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นเพศหญิง เกย์ กะเทย ทอม ดี ฯลฯ ถูกมองว่าเป็นเพศอ่อนแอ หรืออ่อนด้อยกว่า ไม่เหมาะสมที่จะถือครองกรรมสิทธิ์หรือมีส่วนร่วมในพื้นที่เหล่านี้ ข้อยกเว้นของกฎหมายดังกล่าวอาจจะสามารถถูกอ้างมาใช้เป็นสาเหตุในการเลือกปฏิบัติได้ในหลากหลายกรณี เช่น การปฏิเสธไม่ให้สตรี หรือกะเทย บวชเป็นภิกษุณี การห้ามหรือเลือกปฏิบัติไม่ให้สตรีหรือผู้ที่เป็นชายรักชายเข้าสู่ตำแหน่งระดับสูงในสาขาอาชีพ ตำรวจ หรือทหาร โดยอ้างเหตุของความมั่นคงในการปกครอง เป็นต้น การมีมาตรา 17 พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 เป็นการตอกย้ำต่อระบบชายเป็นใหญ่ที่แทรกซึมครอบงำอยู่ในโครงสร้างและสถาบันต่างๆ ในสังคม ซึ่งนำไปสู่การผลิตซ้ำความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศ และการจัดลำดับชั้นทางเพศในรูปแบบเดิม

นอกจาก พ.ร.บ. ความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 แล้ว ยังมีช่องโหว่ในทางกฎหมายอื่นๆ ที่ไม่สามารถปกป้องคุ้มครอง และบริหารจัดการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มความหลากหลายทางเพศได้อย่างแท้จริง เช่น ประเทศไทยยังขาดการรับรองสิทธิในการแต่งงานสร้างครอบครัวและการแต่งงานของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ ที่เป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนตามหลักการยกยอการเกย์ หรือในกรณีของคนข้ามเพศไม่ได้การรับรองตามเพศที่ตนเองเป็นได้ ยังคงต้องอยู่ในสถานภาพตามเพศกำเนิด ซึ่งถือเป็นการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวและสิทธิในการแสดงออกของคนข้ามเพศ

กฎหมายเกี่ยวกับการแต่งงานของเพศเดียวกัน

ประเทศไทยมีการเคลื่อนไหวเรื่องการรับรองการแต่งงานของคู่รักเพศเดียวกันมาตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2555 โดยมีคู่รักชายรักชายคู่หนึ่งเดินทางไปขอจดทะเบียน ณ ที่ว่าการอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ แต่ถูกเจ้าหน้าที่ปฏิเสธ จึงได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการการกฎหมาย การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎรในขณะนั้น เพื่อให้รัฐบาลพิจารณาทบทวนข้อกฎหมายเกี่ยวกับการสมรสที่ยังมีการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน ซึ่งมีผลให้คณะกรรมการการกฎหมาย การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนร่วมกับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เพื่อยกร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. ซึ่งได้มีการเผยแพร่ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2556

จากการเคลื่อนไหวจากทางภาครัฐดังกล่าว ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์และการเคลื่อนไหวในภาคประชาสังคม แต่มีแนวคิดต่างๆ ต่อร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้ ทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย และภาคประชาสังคมของ

กลุ่มความหลากหลายทางเพศเองยังมองว่าร่าง พ.ร.บ. ฉบับนี้ยังมีช่องโหว่ที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียม เช่น เห็นว่าไม่ควรมีกฎหมายเฉพาะสำหรับการแต่งงานของคนเพศเดียวกัน แต่ควรมีการแก้ไขกฎหมายสมรส หรือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยแก้ไขจากเดิมที่ระบุว่าการสมรสระหว่าง “ชายและหญิง” ให้ใช้คำว่า ระหว่าง “บุคคล” และใช้คำว่า “คู่สมรส” แทนคำว่า “สามีภริยา” ซึ่งแนวคิดดังกล่าวก็ได้รับการปฏิเสธจาก คณะทำงานของคณะกรรมการการกฎหมาย การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน เนื่องจากมองว่าการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นเรื่องยาก และมีโอกาสที่จะไม่ผ่าน และไม่ได้รับการเห็นชอบ และการสนับสนุนในสังคมมีค่อนข้างมาก คณะทำงานฯ มีมติให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพดำเนินการร่าง พระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. โดยมีเนื้อหาให้บุคคลเพศเดียวกันเท่านั้นจดทะเบียนคู่ชีวิตกันได้ ซึ่งอาจจะทำให้ไม่ครอบคลุมถึงบุคคลข้ามเพศที่ไม่ได้นิยามตนเองเป็นคนรักเพศเดียวกัน ทั้งนี้ มีข้อกำหนดอื่น ๆ ที่ไม่เท่าเทียม เช่น ต้องอายุ 20 ปีขึ้นไป แต่กฎหมายสมรสกำหนดว่า 17 ปีขึ้นไป ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องมีสัญชาติ ไทย และในเนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. ได้ให้สิทธิประโยชน์เหมือนคู่สมรสชาย หญิง ได้แก่ การสิทธิการใช้นามสกุล สิทธิตามกฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยหรือประกันชีวิต และประกันสังคม สิทธิในการลดหย่อนภาษี แต่ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในการรับบุตรบุญธรรม หรือการมีบุตรโดยอาศัย เทคโนโลยีทางการแพทย์ (การอุ้มบุญ) เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. นั้นก็ยังไม่มีความไม่เท่าเทียมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการมีบุตร ซึ่งทำให้ไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาคประชาสังคมกลุ่มความหลากหลายทางเพศ ในปี พ.ศ. 2559 จึงได้มีการทบทวนร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. อีกครั้งหนึ่ง โดยคณะทำงานหลายภาคส่วน เช่น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรมสรรพากร กรมการปกครอง เป็นต้น จนทำให้ได้ร่างฉบับที่สอง ซึ่งมีเนื้อหาแตกต่างออกไป เช่น อายุ กำหนดว่าต้องบรรลุนิติภาวะ การกำหนดบทบัญญัติเรื่องค่าอุปการะเลี้ยงดู การเป็นผู้อุปการะ การเป็นผู้พิทักษ์ และที่สำคัญมีการกำหนดช้อยกเว้น ในมาตรา 10 มีความว่า “คู่ชีวิตที่มีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับคู่สมรส ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่น ๆ เว้นแต่สิทธิและหน้าที่ซึ่งโดยสภาพมิอาจปรับใช้ต่อคู่ชีวิตนี้ได้” ซึ่งการเพิ่มช้อยกเว้นดังกล่าว อาจจะทำให้เกิดความยุ่งยากในการตีความ และในทางปฏิบัติอาจจะเกิดการตั้งคำถามว่าคู่ชีวิตที่เป็นเพศเดียวกันจะสามารถมีสิทธิอะไรได้บ้างและจะเหมือนกับคู่สมรสชายหญิง 100 เปอร์เซ็นต์ได้หรือไม่ ซึ่งเท่ากับว่ากฎหมายยังเปิดช่องทางให้เกิดความไม่เท่าเทียมอยู่

จากความไม่พึงพอใจในร่างกฎหมายคู่ชีวิตนี้ ทำให้ภาคประชาชนรวมตัวเพื่อร่างกฎหมายฉบับประชาชนขึ้นมาเช่นเดียวกัน ซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างอย่างมาก เช่น ไม่ได้จำกัดแต่คู่รักเพศเดียวกัน เพศไหนๆ ก็สามารถจดทะเบียนคู่ชีวิตได้ มีสิทธิฟ้องร้องค่าเลี้ยงดู สิทธิในการรับบุตรที่ติดมากับฝ่ายหนึ่งเป็นบุญธรรมของตนเอง คู่ชีวิตสามารถรับบุตรบุญธรรมได้ คู่ชีวิตที่เป็นคนต่างด้าวสามารถขอขึ้นขอสัญชาติไทยได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีการให้สิทธิในการมีบุตรบุญธรรมได้ด้วย ซึ่งอาจจะยังเป็นประเด็นละเอียดอ่อนมากในการที่จะผลักดันในกฎหมายผ่าน และใช้ได้จริง ในขณะนี้ก็ยังไม่มีความก้าวหน้าในการผลักดันกฎหมายดังกล่าว และยังไม่มีความแน่นอนว่าร่างกฎหมายฉบับใดที่จะได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และได้รับการผลักดันต่อไป

กฎหมายรับรองคนข้ามเพศ

ในปัจจุบันมีการพูดถึงการเรียกร้องสิทธิของคนข้ามเพศมากขึ้นในสังคมไทย คนข้ามเพศจำนวนมากต้องการให้รัฐรับรองสิทธิของตนเองตามที่เพศที่ได้เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงการเปลี่ยนแปลงคำนำหน้า ซึ่งในหลายๆ ประเทศก็ได้มีการออกกฎหมายในลักษณะดังกล่าวไปแล้ว ยกตัวอย่างเช่น

อาร์เจนตินา

อาร์เจนตินามีกฎหมายรับรองเพศที่ถือว่าก้าวหน้าที่สุด ซึ่งยึดถือความต้องการและสิทธิของบุคคลในนิยามเพศของตนเองและใช้ชีวิตตามเพศที่ตนเองต้องการเป็นหลัก โดยไม่ได้กำหนดเงื่อนไขใดๆ ในการขอการรับรองเพศ ไม่จำเป็นต้องผ่าตัดแปลงเพศหรือผ่านการทำหมัน หรือผ่านกระบวนการทางการแพทย์หรือทางจิตวิทยาใดๆ และไม่จำเป็นต้องมีใบรับรองแพทย์ อีกทั้งไม่มีกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำในการใช้ชีวิตข้ามเพศของบุคคลก่อนที่จะขอการรับรองเพศ กรณีเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง หรือมีอำนาจศาลสั่งกระบวนการการขอรับรองเพศ การเปลี่ยนแปลงเพศในทางกฎหมายของอาร์เจนตินานั้นไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และสามารถแก้ไขสูติบัตรได้อีกด้วย กฎหมายของสาธารณรัฐอาร์เจนตินาเป็นกฎหมายที่เคารพสิทธิมนุษยชนของบุคคลข้ามเพศมากที่สุด และได้รับการยอมรับทั่วโลก ภายหลังการออกกฎหมายการรับรองเพศสำหรับคนข้ามเพศยังไม่มีรายงานการใช้ช่องทางแปลงเพศเพื่อหลบหนีคดีความ หรือใช้ในการหลอกลวงบุคคลอื่น ในทางกลับกัน ความรุนแรงต่อคนข้ามเพศลดลงประมาณร้อยละ 70 และคนข้ามเพศมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เยอรมนี

เยอรมนีออกกฎหมายรับรองสิทธิในการเปลี่ยนชื่อ และการเปลี่ยนเพศให้คนข้ามเพศตั้งแต่ ค.ศ. 1980 โดยในช่วงแรกมีการกำหนดว่าผู้ร้องขอจะต้องพิสูจน์ว่าได้ใช้ชีวิตในเพศที่ต้องการจะเป็นเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามปี และต้องได้รับการรับรองจากบุคลากรทางการแพทย์หรือจิตแพทย์อย่างน้อย 2 คน ในทางปฏิบัติแล้วมักมีเงื่อนไขในการกำหนดว่าผู้ร้องขอจะต้องผ่าตัดแปลงเพศก่อน และได้รับการทำหมันแล้วหรือไม่สามารถสืบพันธุ์ตามอวัยวะสืบพันธุ์เดิมได้ ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันได้มีคำวินิจฉัยให้ลดความเข้มงวดให้การพิจารณาคำขอร้องนี้ลง เช่น ไม่มีการกำหนดอายุขั้นต่ำของผู้ที่มาร้องขอใช้สิทธิ ไม่จำเป็นต้องเป็นโสด หรือหย่าร้างเสียก่อนที่จะมาขอใช้สิทธิ และใน ค.ศ. 2011 ศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันได้ออกกฎหมายใหม่ยกเลิกข้อกำหนดที่บังคับให้ผ่าตัดแปลงเพศ หรือทำหมันก่อนการขอเปลี่ยนเพศ เนื่องจากการบังคับดังกล่าวขัดกับรัฐธรรมนูญเยอรมัน ผลจากการเปลี่ยนกฎหมายดังกล่าวทำให้มีผู้มาขอเปลี่ยนแปลงเพศจากประมาณ 900 รายต่อปี เป็น 1400 รายต่อปี

เวียดนาม

เวียดนามตั้งแต่ ค.ศ. 2010 สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมีความก้าวหน้าในประเด็นการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศอย่างมาก ใน ค.ศ. 2013 ได้ยกเลิกการเอาผิดการมีคู่รักเป็นเพศเดียวกัน และรัฐบาลได้สั่งการให้มีการศึกษาสถานการณ์และทำความเข้าใจในประเด็นของคนข้ามเพศ ต่อมาได้มีการร่างกฎหมายการรับรองคนข้ามเพศ และการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในเมืองต่างๆ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบของกระทรวงยุติธรรมและกระทรวงสาธารณสุข อีกทั้งสภานิติบัญญัติสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามยังได้เปิดเวทีเสวนากับภาคประชาสังคมของกลุ่มคนข้ามเพศ และได้จัดตั้งคณะทำงานร่วมประกอบด้วย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม นักกฎหมาย แพทย์ และภาคประชาสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ในการร่างกฎหมายที่สนับสนุนส่งเสริมสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ โดยไม่ยึดโยงกับระบบการคิดแบบสองเพศ โดยเน้นใช้ภาษาทางกฎหมายที่ถูกต้องครบถ้วน และครอบคลุม ข้อท้าทายในการดำเนินงานสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามคือ การแปลคำศัพท์หรือแนวคิดเกี่ยวกับเพศหลากหลายให้เป็นภาษาเวียดนามที่เข้าใจได้ง่าย การขาดองค์ความรู้ในประเด็นมาตรฐานสากลทางการแพทย์ที่เกี่ยวกับการดูแลคนข้ามเพศ ทั้งนี้กระทรวงสาธารณสุขได้ให้ข้อเสนอในร่างกฎหมายกำหนดเงื่อนไขในการขอรับรองเพศของคนข้ามเพศว่าจะต้องมีประสบการณ์การข้ามเพศมาแล้วอย่างน้อย 2 ปี อย่างไรก็ตาม ภาคประชาสังคมยังไม่เห็นด้วยในประเด็นนี้ โดยถือว่าสิทธิในการรับรองเพศเป็นสิทธิของบุคคลที่ต้องการข้ามเพศอย่างแท้จริง โดยไม่จำเป็นต้องผ่านความเห็นชอบจากแพทย์ หรือการรับรองจากบุคคลอื่น ทั้งนี้คาดว่าจะได้ข้อสรุปและสามารถผ่านกฎหมายได้ภายใน ค.ศ. 2018

ฮ่องกง

ฮ่องกงหรือเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ในปัจจุบันคนข้ามเพศ ในฮ่องกงสามารถขอเปลี่ยนคำนำหน้าได้ในหนังสือเดินทางและบัตรประจำตัวประชาชน แต่จะต้องเป็นผู้ที่ผ่านการผ่าตัดแปลงเพศและทำหมันอวัยวะสืบพันธุ์ของเพศเดิมแล้ว ต่อมาใน ค.ศ. 2016 มีกรณีผู้หญิงข้ามเพศฟ้องร้องต่อศาลเพื่อขอแต่งงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายกับผู้ชายคนหนึ่ง ศาลมีคำพิพากษาอนุญาตให้แต่งงานได้และมีคำสั่งให้รัฐบาลเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนดำเนินการออกกฎหมายเพื่อรับรองคนข้ามเพศ จึงทำให้เกิดการจัดตั้งคณะทำงานในภาครัฐเพื่อทำการศึกษาและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการร่างกฎหมายดังกล่าว ในขณะที่อยู่ในระหว่างการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างค่อนข้างมาก เนื่องจากแนวคิดทางวัฒนธรรมที่ไม่เปิดกว้างสำหรับความหลากหลายทางเพศ แต่ก็มีกลุ่มหัวก้าวหน้าที่เห็นด้วย และสนับสนุนการยอมรับและการรับรองทางกฎหมายของคนข้ามเพศ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเพื่อการร่างกฎหมายจัดการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ เนื่องจากเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนยังไม่มีการคุ้มครองกลุ่มความหลากหลายทางเพศจากการถูกเลือกปฏิบัติ

ประเทศไทย

ในประเทศไทยได้มีการเคลื่อนไหวด้านการรับรองสิทธิของคนข้ามเพศในช่วง พ.ศ. 2550 ซึ่งได้มีการขับเคลื่อนร่างพระราชบัญญัติคำนำหน้านามบุคคล พ.ศ. ... ซึ่งมีเนื้อหาให้สิทธิแก่ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วที่จะเลือกใช้คำนำหน้าว่านางสาว หรือนางก็ได้ และให้สิทธิคนข้ามเพศที่แปลงเพศแล้วใช้คำว่านายหรือนาง นางสาว ตามเพศที่ได้เปลี่ยนแปลงไป แต่เมื่อร่างกฎหมายดังกล่าวเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร กฎหมายในส่วนของคนข้ามเพศก็ตกไป

ในปัจจุบันได้มีการทำการศึกษารูปแบบกฎหมายการรับรองคนข้ามเพศที่เหมาะสมกับประเทศไทย โดยมีการศึกษาทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว และองค์การสหประชาชาติ เช่น โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) ประเด็นนี้อยู่ในระหว่างการขับเคลื่อนการร่างกฎหมาย และการทำความเข้าใจกับสังคม

การดำเนินงานด้านการปกป้องคุ้มครองสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศในประเทศไทยยังต้องต่อสู้กี่ยวไกล เพราะยังมีอุปสรรคอื่นๆ ทั้งภายในภาคประชาสังคมเอง และภายนอก ยกตัวอย่างเช่น การทำความเข้าใจและให้ความรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศกับคนในสังคม ที่อาจจะยังมีอคติและความเข้าใจที่ผิดพลาดอยู่ และความหลากหลายทางความคิดภายในภาคประชาสังคมเองยังทำให้ขาดความเป็นเอกภาพในการขับเคลื่อนและการรณรงค์เพื่อความก้าวหน้าด้านต่างๆ ทั้งนี้ในภาครัฐเองก็ยังไม่ให้ความสำคัญต่อประเด็นนี้เท่าใดนัก สำหรับแนวทางการดำเนินงานในอนาคตของประเทศไทย น่าจะมีประเด็นสำคัญที่ทุกภาคส่วนควรคำนึงถึง ดังนี้

1) การยึดหลักการสากล ในบทนี้ได้อธิบายถึงหลักการสากลหรือพันธกรณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ ซึ่งถือเป็นมาตรฐานสากลที่ประเทศไทยควรนำไปเป็นแนวทางในการปรับใช้ในการดำเนินงานในประเทศ โดยเฉพาะหลักการยกยอการตาที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล หลักการยกยอการตาเป็นหลักการสิทธิมนุษยชนที่ครอบคลุมในทุกบริบท ที่สามารถปรับไปใช้ในทุกระบบที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ

2) การเคลื่อนไหวทางด้านกฎหมาย ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการผลักดันกฎหมาย กฎหมายเกี่ยวกับการแต่งงานเพศเดียวกัน และกฎหมายการรับรองสิทธิของคนข้ามเพศให้เป็นจริง ถึงแม้ในสังคมจะมีระดับการยอมรับที่เพิ่มมากขึ้น แต่การรับรองทางกฎหมายก็เป็นสิ่งสำคัญในการยืนยันสิทธิความเท่าเทียม และจะช่วยให้การใช้ชีวิตของกลุ่มความหลากหลายทางเพศดีขึ้น รวมถึงเป็นเครื่องช่วยจัดการเลือกปฏิบัติที่มีในสังคม ทั้งนี้ การดำเนินการผลักดันกฎหมายจะต้องดำเนินไปด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

3) การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและทันเหตุการณ์ต่อสังคม โดยเริ่มจากในระบบการศึกษา ต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตรต่างๆ ที่ยังมีอคติต่อกลุ่มความหลากหลายทางเพศ เพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่เข้าใจเรื่องเพศและความหลากหลายทางเพศอย่างถูกต้อง รวมถึงการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในภาครัฐที่ทำงานเกี่ยวกับกลุ่มความหลากหลายทางเพศ และการให้ความรู้แก่สังคมส่วนรวม

กิจกรรม 8.3.2

จงอธิบายความแตกต่างระหว่างกฎหมายเกี่ยวกับการแต่งงานเพศเดียวกัน และกฎหมายการรับรองสิทธิของคนข้ามเพศ

แนวตอบกิจกรรม 8.3.2

กฎหมายเกี่ยวกับการแต่งงานเพศเดียวกันเป็นกฎหมายที่อนุญาตให้ชายรักชาย หรือหญิงรักหญิง แต่งงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

กฎหมายการรับรองสิทธิของคนข้ามเพศเป็นกฎหมายรับรองเพศตามเพศที่ต้องการของคนข้ามเพศ ไม่ว่าจะเป็นชายข้ามเพศ (ข้ามจากหญิงเป็นชาย) หรือหญิงข้ามเพศ (ข้ามจากชายเป็นหญิง)

บรรณานุกรม

- กฤตยา อาชวนิจกุล. (2554). *เพศวิถีที่กำลังเปลี่ยนไปในสังคมไทย*. สืบค้นจาก <http://www2.ipsr.mahidol.ac.th/ConferenceVII/Download/2011-Article-03.pdf>
- ชวินโรจน์ ธีรพัชรพร. (2560). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องสิทธิความเสมอภาคในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย. นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นฤพนธ์ ด้วยวิเศษ. (2559). “เพศและความเป็นชายในพุทธศาสนากับการควบคุมมิชู้สามเณร และ บัณฑิตเทวีก” *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, ปีที่ 12(1) ฉบับที่ 1, มกราคม – มิถุนายน 2559, หน้า 3 – 25.
- บุษกร สุริยสารม. (2557). *อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ ประจำประเทศไทย กัมพูชา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, โครงการส่งเสริมสิทธิ ความหลากหลาย และความเท่าเทียมในโลกของการทำงาน.
- มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์ และคณะ. (2559). รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อจัดทำร่างกฎหมายว่าด้วยการรับรองเพศ. เสนอต่อกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.
- วิจิตร ว่องสารทิพย์. (2559). *ความหลากหลายทางเพศในแบบเรียนไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อสิทธิและความ เป็นธรรมทางเพศ.
- สมชาย ปรีชาศิลป์กุล. (2558). *บุคคลเพศหลากหลายในระบบกฎหมาย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อสิทธิและความ เป็นธรรมทางเพศ มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร และสสส.
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2558). *หลักการยกยอการเท่าเทียมด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ*. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- ARC International et al. (2016). *Sexual Orientation, Gender Identity and Expression and Sex Characteristics at the Universal Periodic Review*.
- Holtmaat, Rikki and Post, Paul. “Enhancing LGBTI Rights by Changing the Interpretation of the Convention on the Elimination of All Forms of Discriminations against Women?”. *Nordic Journal of Human Rights*, 33(40). pp. 319 - 336.
- Nanda, Serena. (2000). *Gender Diversity: Crossclutural Variations*. Waveland Press. Illinois.
- Sanberg, Kirsten. (2015). “The Rights of LGBTI Children under the Convention on the Rights of the Child”. *Nordic Journal of Human Rights*, 33(40). pp. 337 - 352.
- UNDP, USAID. (2014). *Being LGBT in Asia: The Thailand Country Report*. Bangkok.
- United Nations. (2017). *Protectiona against Violence and Discrimination based on Sexual*

Orientation and Gender Identity. General Assembly.

United Nations. (2017). *Report of the Independent Expert on Protectiona against Violence and Discrimination based on Sexual Orientation and Gender Identity*. Human Rights Council.

World Bank Group. (2016). *Economic Inclusion of LGBTI groups in Thailand*. Bangkok.

- 1 ข้อมูลจาก <http://www.isna.org/faq/frequency>
 - 2 สามารถอ่านข่าวเพิ่มเติมได้ตาม <https://www.thairath.co.th/content/364187>
 - 3 นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2559). เพศและความเป็นชายในพุทธศาสนากับการควบคุมภิกษุ สามเณร และบัณฑิต. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีที่ 12, ฉบับที่ 1, หน้า 3.
 - 4 Serena Nanda. (2000). Gender Diversity: Crosscultural Variations. Waveland Press. Illinois.
 - 5 เทอดศักดิ์ รัมจำปา. (2545). วาทกรรมเกี่ยวกับ “เกย์” ในสังคมไทย พ.ศ. 2508-2542 (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์). มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 - 6 เฟิ่งอ่าง
 - 7 เฟิ่งอ่าง
 - 8 พัชรินทร์ สิริสุนทร และ วัชรวุฒิ ชื่อสัตย์. (2015). บทความวิจัย สุขภาวะทางเพศ และกิจกรรมทางเพศของนักศึกษาชายรักชาย. ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2558.
 - 9 วิจิตร ว่องสารทิพย์ (2559). ความหลากหลายทางเพศในแบบเรียนไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ.
 - 10 สมชาย ปรีชาศิลป์. (2558). บุคคลเพศหลากหลายในระบบกฎหมาย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเพื่อสิทธิและความเป็นธรรมทางเพศ มูลนิธิธีรนาถ กาญจนอักษร และ สสส.
 - 11 ARC International et al. (2016). Sexual Orientation, Gender Identity and Expression and Sex Characteristics at the Universal Periodic Review.
 - 12 การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development: SD) เริ่มต้นจากการประชุมสหประชาชาติ ครั้งที่ 2 ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ใน ค.ศ. 1992 ประเทศสมาชิกต่างๆ ประชุมร่วมกันในหัวข้อว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (Environment and Development) และได้เห็นชอบให้ประกาศหลักการแห่งสิ่งแวดล้อม และแผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) สำหรับทศวรรษ 1990 และคริสต์ศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นแผนแม่บทของโลกสำหรับการดำเนินงานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และในเวลาต่อมาได้มีการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) จำนวน 8 เป้าหมาย ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี (พ.ศ. 2543 - พ.ศ. 2558) อาทิ การขจัดความยากจนและความหิวโหย การส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศและบทบาทสตรี และการรักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เป็นต้น
- ปัจจุบัน MDGs ได้สิ้นสุดลงแล้ว โดยประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในหลายประเทศ เช่นเดียวกับประเทศไทย และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการพัฒนา องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นใหม่โดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) ทั้งนี้ เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ.

2558 นายกรัฐมนตรีของไทยพร้อมคณะ เข้าร่วมประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญ ครั้งที่ 70 พร้อมกับผู้นำจากประเทศสมาชิก 193 ประเทศ หัวข้อการประชุมในครั้งนั้นคือ การพัฒนาที่ยั่งยืน พร้อมกันนี้ผู้นำจากประเทศสมาชิกเหล่านี้ได้ร่วมรับรอง ร่างเอกสารเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนหลัง ค.ศ. 2015 Sustainable Development Goals ที่เรียกว่า Transforming Our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development (การเปลี่ยนแปลงโลกของเรา: วาระ 2030 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน)